CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Nové vydání Bulletinu začínáme článkem Dagmar Matúšů, která se zabývá regulací nášlapných min podle Ottawské úmluvy. Jak se daří chránit civilní obyvatelstvo v zaminovaných oblastech?

V sekci mezinárodní trestní spravedlnost se Šimon Komár věnuje rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ve věci válečných zločinů páchaných během ozbrojeného konfliktu ve Středoafrické republice. Barbora Bulánková si dále všímá zatykačů tohoto soudu vydaných na představitele Tálibánu ve věci systematického pronásledování žen a dívek v Afghánistánu.

Alexandra Eštoková z evropské sekce listuje zprávou Transparency International týkající se lobbingu v Evropském parlamentu. Kdo za europoslance lobuje? Nga Thi Nguyen dále analyzuje rozhodnutí ESLP ve věci *Bradshaw a ostatní proti Velké Británii* týkající se ochrany svobodných voleb před zásahy ze strany Ruské federace.

V sekci mezinárodní politika, byznys a lidská práva nás Nelly Vondrová přivádí na italské farmy, kde v důsledku vysokých teplot a systému „caporalato“ dochází k vykořisťování přistěhovaleckých pracovníků. Na hrozbu úmorných veder upozornil i Mezinárodní soudní dvůr, když vydal poradní stanovisko k povinnostem států v souvislosti se změnou klimatu, o čemž pojednává Anna Kateřina Ondráčková.

Českou sekci zahajuje listováním ve výroční zprávě BIS Aneta Cermanová. Jakým bezpečnostním hrozbám čelíme? Filip Valoušek se následně obrací k trestnímu stíhání českých vojáků ve věci smrti Vahidulláha Chána, které skončilo prezidentskou abolicí. Jakub Dubják přidává nový díl „seriálu“ poutání odsouzené ve věznici a analyzuje, jak tato věc dopadla před Ústavním soudem.

Děkujeme všem čtenářům za dosavadní přízeň. Zájemcům o zapojení do našeho Centra dále sdělujeme, že jsme právě otevřeli výběrové řízen na stáže pro příští rok. Neváhejte se proto přihlásit. Příští článek v Bulletinu může být ten Váš!

Kolektiv Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma | 3

- Tvrdá realita dopadů nášlapných min – Ottawská úmluva v praxi a zkušenosti z Norwegian People's Aid 3

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 8

- Mezinárodní trestní soud vydal rozsudky v případu Alfreda Yekatoma a Patrice-Edouarda Ngaïssona 8
- Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost 10

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 12

- Kdo lobbuje u europoslanců? Analýza Transparency International přináší zajímavá data 12
- Jak má stát chránit demokratické volby? 15
- Aktuality evropské sekce 17

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 18

- Vykořisťování přistěhovatelských pracovníků v italském zemědělství 18
- Mezinárodní soudní dvůr prohlásil ochranu klimatu za povinnost států 21
- Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva 23

4) Česká republika a lidská práva | 25

- Výroční zpráva BIS za rok 2024 - přetrvávající hrozby z východu a radikalizující se mladiství 25
- Čeští vojáci byli po sedmi letech obžalováni kvůli smrti afgánského zajatce 28
- Poutání tzv. na Ukřižování Ježíše Krista před ÚS 30
- Aktuality české sekce 33

Monitoring lidskoprávních publikací 34
Redakce Bulletinu 35

Na odminování na Ukrajině se podílí také mnohé ženy. Autor: Sean Sutton, Norwegian People´s Aid. Upraveno: oříznutí.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Tvrdá realita dopadů nášlapných min – Ottawská úmluva v praxi a zkušenosti z Norwegian People's Aid

*Dagmar Matúšů**

Ottawská úmluva, která zakazuje protipěchotní miny, patří k nejúspěšnějším odzbrojovacím úmluvám v dějinách. Od jejího přijetí v roce 1997 došlo k významnému pokroku ve snaze zbavit svět těchto krutých zbraní, přesto však cesta k jejich úplnému vymýcení není zdaleka u konce. Nášlapné miny stále ohrožují životy civilistů ve více než 58 zemích, jejich použití a počet obětí v současné době opět narůstá a globální konsenzus proti jejich použití je ohrožen. Humanitární organizace Norwegian People's Aid se už přes tři dekády věnuje odminování zasažených území a ochraně civilistů po celém světě. Varuje před důsledky pokračujícího používání protipěchotních min a apeluje na mezinárodní společenství.

Co jsou protipěchotní miny a proč se většina světa shodla na jejich zákazu?

Protipěchotní miny jsou malá výbušná zařízení, která jsou konstruována tak, aby při jejich aktivaci zranila či usmrtila člověka – nejčastěji při došlápnutí. Narozdíl od protitankových min [1] stačí k jejich aktivaci vyvinout jen malý tlak, a protože nedokážou rozlišit, zda na ně šlápne voják nebo civilista, jejich oběťmi se často stávají právě civilisté, včetně dětí. Tato jejich vlastnost je problematická z pohledu mezinárodního humanitárního práva, jehož základní zásada a povinnost rozlišování (principle of distinction) nařizuje stranám konfliktu za každých okolností rozlišovat mezi civilisty a příslušníky ozbrojených sil. To zahrnuje také povinnost používat pouze takové zbraně, které jsou schopny takového rozlišení.

Protipěchotní miny jsou zvlášť nebezpečné také proto, že je lze snadno skrýt, jsou levné na výrobu, jsou vyrobené z odolných materiálů a často zůstávají v zemi desítky let po skončení konfliktu. Proměňují tak každodenní život místních komunit v trvalé ohrožení. Kontaminace území těmito zbraněmi navíc nutí lidi opouštět své domovy, znemožňuje přístup k humanitární pomoci, vodním zdrojům, školám či nemocnicím a zanechává dlouhodobé sociální a ekonomické následky.

Děti se bohužel často stávají oběťmi protipěchotních min [1]

Rozsáhlé používání protipěchotních min v 90. letech vyvolalo vážnou humanitární krizi, kterou tehdy Mezinárodní výbor Červeného kříže označil za "epidemii" mimořádně těžkých zranění, úmrtí a utrpení. Tehdy se odhadovalo, že tyto zbraně každoročně usmrtily nebo zranily 20–26 tisíc lidí, převážně civilistů. V reakci na stále se zhoršující situaci byla v roce 1992 založena Mezinárodní kampaň za zákaz nášlapných min (ICBL), která nastartovala proces s cílem dosáhnout úplného zákazu protipěchotních min.

Přijetí Ottawské úmluvy v roce 1997 bylo výsledkem významné spolupráce mezi státy, humanitárními organizacemi a občanskou společností a poprvé v historii se i přes nelehké vyjednávání podařilo dosáhnout úplného zákazu do té doby široce využívané konvenční zbraně. Ottawská úmluva zakazuje použití, skladování, výrobu a převod protipěchotních min a zavazuje státy k odminování kontaminovaných oblastí. Jako historicky první odzbrojovací úmluva také zakotvuje povinnost smluvních států poskytovat pomoc obětem těchto zbraní a podporovat jejich opětovné začlenění do společnosti.

Od Angoly přes Kambodžu až po Ukrajinu: civilisté platí tu nejvyšší daň

Klíčovou roli v ochraně civilistů a zmírňování rizik spojených s používáním protipěchotních min hrají humanitární odminovací organizace. Jednou z nich je Norwegian People's Aid (NPA), která se od roku 1992 věnuje odminování po celém světě a přispívá k naplňování cílů Ottawské úmluvy. V současné době působí ve více než 20 zemích, kde její týmy pomáhají nejen odstraňovat miny a další nevybuchlou munici ze zasažených oblastí, ale také vzdělávají místní obyvatele a komunity o rizicích spojených s touto municí tak, aby se dokázali chránit a předejít situacím, které je mohou stát život.

Na odminování na Ukrajině se podílí také mnohé ženy [2]

Zkušenosti z dříve rozsáhle zaminovaných zemí, jako jsou například Kambodža či Angola, ukazují, jak devastující a dlouhodobé dopady mohou protipěchotní miny mít. Například Kambodža, kde NPA působí již od roku 1992, patřila mezi jednu z nejvíce zaminovaných zemí světa. Tato munice tam zabíjela a mrzačila ročně tisíce lidí. V roce 2023 tento počet klesl na méně než sto, k čemuž zásadně přispěla Ottawská úmluva a dlouholeté pokračující odminovací práce jak mezinárodních, tak místních odminovacích týmů.

Nicméně rozsáhlá kontaminace minami a další nebezpečnou nevybuchlou municí nadále ohrožuje živobytí, socioekonomický rozvoj a kvalitu života lidí žijících v zasažených oblastech. Nejvíce se to dotýká chudých obyvatel venkova, jejichž obživa je závislá na zemědělství. Chudoba a nutnost obstarat si základní obživu často nutí lidi využívat půdu k pěstování plodin i přes přítomné život ohrožující riziko. Podobně i Angola, kterou mezi roky 1975-2002 decimovala občanská válka, se dodnes potýká s následky bojů a tehdy rozsáhlého zaminování jejího území.

Humanitární dopady používání protipěchotních min nejsou pouze dědictvím minulých válek, ale představují i vážný problém současných konfliktů. Ukrajina, sužovaná válkou od roku 2014, se dnes řadí mezi nejvíce zaminované země světa, zejména kvůli masovému nasazování těchto zbraní ozbrojenými silami Ruské federace od začátku invaze v roce 2022. Přesný rozsah oblastí kontaminovaných protipěchotními minami není z dů-

Obyvatele vesnic v Angole žijí v blízkosti minových polí a k řece chodí po vyznačených bezpečných cestách [3]

vodu probíhajícího konfliktu možné určit, nicméně podle dostupných informací je území Ukrajiny nepochybně zasaženo v masivním rozsahu (100 km^2 a více, dle zprávy Mine Action Review 2024) a odminování bude s největší pravděpodobností trvat několik desítek let.

Norwegian People's Aid se na Ukrajině podílí na odminování od února 2023 s využitím manuálních týmů odminovačů, ale také mechanických zařízení a psů speciálně cvičených k detekci min, které NPA sama chová a trénuje již od štěněcího věku. "Psi detektoři" se při odminovacích pracích využívají hned z několika důvodů – díky jejich výjimečné schopnosti detekovat částice výbušné látky až do nanogramů a v určitých podmínkách i metr pod zemí, či schopností prohledat rizikovou oblast až dvacetkrát rychleji než odminovač s detektorem.

Nelehký úkol odminování

Odminování je velmi komplexní, nebezpečná a časově náročná práce. Odminovači musí striktně dodržovat přísné bezpečnostní postupy tak, aby nedošlo k nechtěnému výbuchu a případnému zranění, často také pracují v obtížném terénu a ve vysokých teplotách. Dříve tuto náročnou práci vykonávali převážně muži, dnes však NPA týmy tvoří také ženy, které se často chtějí také přímo zapojit do obnovy válkou zdecimovaného území a podílet se na znovuvytvoření bezpečného prostředí pro život místních.

Dalším aspektem je také finanční stránka odminování – kvůli náročnosti a komplexnosti jde totiž o velmi drahou záležitost, která výrazně navyšuje už tak často obrovské náklady na poválečnou rekonstrukci. Zatímco nasazení jedné protipěchotní miny může stát pouhých pár do-

larů, její následné bezpečné odstranění se může vyšplhat až na tisíc dolarů za minu v závislosti na terénu a podmínkách. V poválečných oblastech se navíc často nachází smíšená kontaminace různými druhy nevybuchlé munice, které přidávají na komplexnosti a složitosti odminování.

Vzhledem k tomu, že odminovací práce mohou často trvat desítky let, je v tomto procesu důležité zároveň zajistit, aby místní obyvatelé dokázali identifikovat potenciální riziko a dokázali se chránit před nebezpečím, které každodenní život v zasažených oblastech představuje. Nedílnou součástí odminovacích aktivit je tedy také rozšiřovat povědomí místních obyvatel a zejména dětí, jak rozpoznat, vyhnout se a nahlásit nášlapné miny a další nebezpečnou munici a také se naučit, jak zůstat v bezpečí během probíhajícího konfliktu. Tyto praktické znalosti jim pak mohou pomoci reagovat na každodenní hrozby života ve válečných oblastech a potenciálně zachránit život.

Neviditelná hrozba pokračuje skoro třicet let poté

Od přijetí Úmluvy uplynulo téměř třicet let a od té doby se k úplnému zákazu připojilo přes 160 států, tedy přes 80 % všech zemí světa. Tento široký konsenzus přispěl k tomu, že došlo prakticky k zastavení masové výroby protipěchotních min a k drastickému omezení jejich použití – počet zemí vyrábějících nášlapné miny klesl z více než padesáti na méně než deset. Díky odminovacím operacím se civilisté mohli bezpečně navrátit do rozsáhlých válkou stižených oblastí. Od vrcholu humanitární krize v 90. letech se roční počet obětí protipěchotních min snížil o více než 75 %.

Přes tento významný pokrok ve snaze ochránit civilisty před dopady těchto "tichých zabijáků", však cesta k jejich úplnému vymýcení není zdaleka u konce. Přesto, že se může zdát, že humanitární krize spojená s používáním protipěchotních min je záležitostí minulosti, realitou je, že tyto zbraně nadále zabíjí a mrzačí civilisty po celém světě. Čísla hovoří jasně – v roce 2023 tvořili civilisté 84 % všech zaznamenaných obětí min, přičemž 37 % z nich byly děti. Ty často nemají dostatečné povědomí o nebezpečí, které v daných oblastech číhá, a do kontaktu s minami se dostanou buď nevědomě při hře venku, na polích, nebo si je ze zvědavosti jednoduše spletou s hračkou.

Minimálně 58 zemí se stále potýká s rozsáhlými dopady min z minulých či současných válečných konfliktů, v některých případech i padesát let po jejich skončení. S narůstajícím počtem nových ozbrojených konfliktů navíc dochází k novému nasazování protipěchotních min, a to jak státními, tak nestátními aktéry. Například Rusko, Myanmar, Severní Korea či Irán, z nichž ani jedna země není smluvní stranou Ottawské úmluvy, tyto zbraně stále aktivně používají. Tento vývoj se bohužel odráží v rostoucím počtu obětí, který v roce 2023 dosáhl nejvyššího čísla od roku 2011. K Úmluvě také dosud nepřistoupily státy jako například USA či Čína, nicméně ty i přesto dle dostupných informací protipěchotní miny aktivně nepoužívají. S ohledem na tyto skutečnosti je tak stále nutné usilovat o univerzální přijetí Úmluvy všemi státy světa.

V současné době je pokrok v prosazování cílů Úmluvy narušován také kroky několika evropských států směřujícím k odstoupení z jejich závazků zakazujících protipěchotní miny. Dle jejich prohlášení je důvodem zejména rostoucí bezpečnostní riziko ze strany Ruské federace a její agresivní válka proti Ukrajině. Toto rozhodnutí je kritizováno jak řadou humanitárních organizací, tak také ostatních smluvních států Úmluvy, a to jak evropských, tak těch, které se s následky používání těchto zbraní dodnes vypořádávají. Ottawská úmluva byla přijata z jasného důvodu – zajistit ochranu civilistů před zbraněmi, které zabíjí a mrzačí převážně civilní obyvatelstvo po dlouhá léta od jejich nasazení.

Česká republika přistoupila k zákazu protipěchotních min již v roce 1997 a od té doby řádně plnila své závazky z Úmluvy, včetně finanční podpory humanitárního odminování v řadě zasažených zemí. V době, kdy se formovala myšlenka vytvoření mezinárodního instrumentu zakazujícího protipěchotní miny, patřila Česká republika dokonce ke skupině prvních států, které jeho přijetí podporovaly. V současné době se však objevují z řad vládních představitelů návrhy k tomu, aby Česká republika odstoupila jak z Ottawské úmluvy, tak z Úmluvy zakazující kazetovou munici. Tyto úmluvy, narozdíl od zbraní které zakazují, však nejsou přežitkem doby (jak někteří představitelé tvrdí), ale jsou důležitou součástí mezinárodního humanitárního práva, což mimo jiné Česká republika také doposud veřejně zastávala.

Ve světle zvýšené bezpečnostní hrozby je zjevně nutné a důležité, aby evropské země posilovaly svoje obranné kapacity. Na výběru prostředků a zbraní k tomu určených však záleží – jak to ostatně nařizují základní zásady humanitárního práva, kterými jsou vázany všechny státy světa. Posílení evropské obrany musí probíhat v souladu s mezinárodním právem a humanitárními principy.

Ochrana civilistů na prvním místě

Zkušenosti z minulých i současných konfliktů jasně ukazují krutost, s jakou protipěchotní miny zasahují civilní obyvatelstvo, a zároveň podtrhují, proč se více než 80 % států světa shodlo na jejich zákazu. Díky dlouholeté praxi, technické expertíze a přímé zkušenosti s reálnými dopady těchto zbraní proto práce NPA nekončí pouze u samotného odminování, ale důležitou součástí je také prosazování a přispívání k posilovaní právního rámce mezinárodních odzbrojovacích úmluv, jakou je Ottawská úmluva. V době, kdy svět čelí nárůstu konfliktů a násilí, jaký nebyl zaznamenán po celá desetiletí, zároveň rekordnímu počtu úmrtí souvisejících s ozbrojenými konflikty za posledních sedmdesát let, je dodržování a posilování těchto právních instrumentů a mezinárodního humanitárního práva klíčové. S cílem především chránit ty, kdo jsou válečnými konflikty nejvíce ohroženi – civilisty.

** Autorka článku pracuje jako policy advisor se zaměřením na odzbrojování a mezinárodní humanitární právo v norské humanitární organizaci Norwegian People's Aid, která se mimo jiné zabývá humanitárním odminováním a ochranou civilistů před, v průběhu a po skončení válečných konfliktů.*

Poznámka

[1] Tzv. protitankové miny jsou miny konstruované ke zničení nebo poškození vozidel, jako jsou tanky a obrněné transportéry. K jejich odpálení je potřeba vyvinout výrazně vyšší tlak – obvykle sto a více kilogramů – takže člověk, který po nich přejde, je zpravidla neaktivuje. Na rozdíl od protipěchotních min nejsou tyto typy min zakázány Ottawskou úmluvou, avšak jejich použití je regulováno mezinárodním právem tak, aby se předešlo civilním újmám.

Odminování je náročnou prací, která vyžaduje dodržování přísných bezpečnostních postupů [4]

Zdroje

Norwegian People's Aid. https://www.npaid.org/mine-action-and-disarmament

International Campaign to Ban Landmines. Landmine Monitor 2024 (listopad, 2024), https://www.the-monitor.org/.

Mine Action Review. Clearing the Mines 2024 (listopad, 2024), https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/Clearing_the_Mines_2024.pdf.

Anti-personnel Mine Ban Convention. https://www.apminebanconvention.org/en/.

Fotografie

[1] Děti se bohužel často stávají oběťmi protipěchotních min. Autor: Norwegian People's Aid.

[2] Na odminování na Ukrajině se podílí také mnohé ženy. Autor: Sean Sutton, Norwegian People's Aid. Upraveno: oříznutí.

[3] Obyvatelé vesnic v Angole žijí v blízkosti minových polí a k řece chodí po vyznačených bezpečných cestách. Autor: Sean Sutton, Norwegian People's Aid.

[4] Odminování je náročnou prací, která vyžaduje dodržování přísných bezpečnostních postupů. Autor: Sean Sutton, Norwegian People's Aid.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová a Klára Popelková

Mezinárodní trestní soud vydal rozsudky v případu Alfreda Yekatoma a Patrice-Edouarda Ngaïssona

Šimon Komár

Dne 24. července 2025 vydal Mezinárodní trestní soud rozhodnutí ve věci Alfreda Yekatoma a Patrice-Edouarda Ngaïssona. Oba byli obviněni z mnoha válečných zločinů a zločinů proti lidskosti v souvislosti s konfliktem ve Středoafrické republice. Jaký je kontext jejich činů a jak soud rozhodl se dozvíte v následujícím článku.

Mezinárodní trestní soud (MTS) dnes stojí ve středu mnoha politických a právních diskuzí. Vyšetřuje situace v Palestině, Súdánu, na Filipínách nebo Ukrajině. Poměrně do nedávna však platilo, že MTS vyšetřoval a soudil případy zejména z afrických zemí. Dozvukem těchto „starých časů" je právě případ Alfreda Yekatoma a Patrice-Edouarda Ngaïssona, který se zabývá krvavými útoky z občanské války ve Středoafrické republice z let 2013–2014.

Kontext spáchaných činů

Oba muži byli MTS vyšetřováni pro zločiny, jichž se měli dopustit v souvislosti s konfliktem ve Středoafrické republice, kde v roce 2012 začala v reakci na povstání převážně muslimského hnutí Seléka občanská válka. To si kladlo za cíl zejména svržení dosavadní vlády vedené prezidentem Françoisem Bozizém a islamizaci země. Proti této skupině se v roce 2013 zformovala křesťanská militantní skupina Anti-balaka. Dne 24. března 2013 skupina Seléka dobyla hlavní město Bangui a násilně se ujala moci. Skupina přitom páchala mnohé násilnosti proti přívržencům prezidenta Bozizého a proti nemuslimům.

Patrice-Edouarda Ngaïssona aktivně pracoval na návratu Françoise Bozizé k moci. Alfred Yekatom inicioval utvoření skupiny, která měla být protiváhou skupině Seléka. Oba muži se, spolu s několika dalšími, nakonec spojili a vytvořili společně hnutí Anti-balaka, které se, i v návaznosti na násilnosti ze strany Seléky, stále více radikalizovalo. Ngaïssona poskytoval skupině zejména finanční podporu, Yekatom pak byl vysoce postavený ve struktuře hnutí a koordinoval jeho akce. Oba tak vykonávali přímou či nepřímou kontrolu nad aktivitami hnutí.

Alfred Yekatom byl odsouzen k 15 letům vězení [1]

V letech 2013–2014 pak hnutí Anti-balaka provedlo několik rozsáhlých útoků ve Středoafrické republice, při nichž se zaměřovalo na muslimské civilní obyvatelstvo. Právě tyto útoky MTS vyšetřoval, a za ně byli nakonec oba muži také odsouzeni.

Jak Mezinárodní trestní soud rozhodl?

Žalobce MTS oba muže obvinil z vícero válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, konkrétně například z vraždy, mučení, útoků na civilní oby-

vatelstvo, nucené deportace nebo věznění. Těmto obviněním čelili jako spolupachatelé a koordinátoři společného plánu. MTS vydal v červenci letošního roku dva odsuzující rozsudky, jimiž potvrdil některá obvinění proti Alfredu Yekatomovi a Patrice-Edouardu Ngaïssonovi a odsoudil je k 15 a 12 let vězení.

Rozsudek je zajímavý také z toho důvodu, že na několika místech označuje za skutečného vůdce hnutí Anti-balaka muže jménem Maxim Mokom. Ten byl přitom MTS před dvěma lety zadržen, následně proti němu však nebylo vzneseno obvinění a byl proto zase propuštěn. Co se v mezičase změnilo, že je dnes označován za velitele hnutí, bohužel není jasné.

Konflikt ve Středoafrické republice v různých formách pokračuje dodnes. I proto jistě není odsouzení osob, které stály za některými zločiny, bezvýznamné. Mezinárodní právo a právo ozbrojených konfliktů je dnes, zejména v kontextu konfliktu na Ukrajině a v Palestině, neustále zpochybňováno a je proto potřeba se postavit za jeho nestranné a apolitické prosazování. Právě i toto rozhodnutí vysílá do světa zprávu, že viníky zločinů podle mezinárodního práva je možné soudit a trestat i po poměrně dlouhé době.

Zdroje

Anderson H. Janet. (červenec, 2025). ICC: A throwback judgmet. Justiceinfo.net. Získáno z: https://www.justiceinfo.net/en/148388-icc-a-throwback-judgment.html?mc_cid=4bdcd3af4a&mc_eid=66d3621954.

Center of Preventive Action. (červen, 2024). Conflict in the Central African Republic. cfr.org. Získáno z: https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/violence-central-african-republic.

Mezinárodní trestní soud. (červenec, 2025). ICC trial chambre V finds Alfred Yekatom and Patrice-Edouard Ngaïssona guilty of war crimes and crimes against humanity and sentences them to 15 and 12 years od imprisonment. Icc-cpi.int. Získáno z: https://www.icc-cpi.int/news/icc-trial-chamber-v-finds-alfred-yekatom-and-patrice-edouard-ngaissona-guilty-war-crimes-and.

Mezinárodní trestní soud. (červenec, 2025). Statement of the ICC office of the prosecutor on the conviction of Messrs. Yekatom and Ngaïssona. Icc-cpi.int. Získáno z: https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-office-prosecutor-conviction-messrs-yekatom-and-ngaissona.

Fotografie

[1] Alfred Yekatom byl odsouzen k 15 letům vězení. Judgment in the Yekatom and Ngaïssona case. Autor: International Criminal Court. 24. 7. 2025. Zdroj: ICC-CPI. Upraveno: oříznutí.

MTS se zabýval válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti ve Středoafrické republice [2]

[2] MTS se zabýval válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti ve Středoafrické republice. Closing statements in the Yekatom and Ngaïssona trial. Autor: International Criminal Court. 9. 12. 2024. Zdroj: ICC-CPI. Upraveno: oříznutí.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Barbora Bulánková

Útlak afghánských žen před Mezinárodním trestním soudem

MTS vydal 8. července 2025 zatykače na nejvyššího vůdce Tálibánu Hajbatulláha Achúndzádu a předsedu nejvyššího soudu Abdula Hakíma Hakkáního. Oba čelí obvinění ze zločinů proti lidskosti, konkrétně ze systematického pronásledování žen a dívek v Afghánistánu, které OSN i lidskoprávní organizace označují za genderový apartheid.

Podle prokurátora MTS Karima Khana jde o historický krok. Poprvé jsou totiž mezi oběťmi v obžalobě výslovně zmíněny i LGBTQI+ osoby. Přestože zatčení samotných představitelů Tálibánu není pravděpodobné, rozhodnutí má velký symbolický význam: udržuje mezinárodní pozornost na brutálním útlaku žen a brání normalizaci režimu Tálibánu na globální úrovni i v očích veřejnosti.

Zlom v libyjském případu

Berlínská policie v červenci zadržela Khaleda Mohameda Ali El Hishriho, obviněného ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Stalo se tak po lednovém fiasku, kdy Itálie naopak nesplnila svůj závazek a místo zatčení deportovala zpět do Lybie jiného aktéra téhož případu, Osamu Elmasry Najeema (viz Bulletin březen 2025, s. 10-12).

Podle obžaloby se podílel na vraždách, mučení, znásilněních a dalších formách sexuálního násilí ve věznici Mitiga u Tripolisu v letech 2015–2020. Zadržení, provedené na základě utajeného zatykače, je vnímáno jako klíčový krok směrem k prvnímu soudnímu procesu s libyjským občanem před MTS.

Ilustrační obrázek (Minaret v Lednicko-valtickém areálu) [1]

Ukrajina se oficiálně stává 125. členem MTS

Ačkoliv oficiální ceremonie se konala až 17. července 2025, začátkem roku 2025 se Ukrajina oficiálně zařadila mezi členské státy MTS. Stala se tak 125. zemí, která ratifikovala Římský statut, a zároveň dvacátou z regionu středovýchodní Evropy. Tento krok završil dlouhý proces legislativních změn, který začal už v roce 2016 a vyvrcholil přijetím zákonů o ratifikaci a implementaci statutu v roce 2024.

Členství znamená, že Ukrajina nyní může naplno využívat svých práv: podílet se na volbě soudců a prokurátora, účastnit se rozhodování o rozpočtu soudu nebo přispívat k rozvoji mezinárodního trestního práva. Zároveň se zavazuje k plné spolupráci s MTS, například při vydávání podezřelých osob či poskytování důkazů.

Ilustrační obrázek (Stand With Ukraine, Dominikánské náměstí v Brně) [2]

Ukrajina už dříve dvakrát uznala jurisdikci soudu *ad hoc* – poprvé v souvislosti s událostmi na Majdanu v roce 2013 a podruhé v roce 2015 pro všechny válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spáchané na jejím území. Díky tomu mohl MTS zahájit vyšetřování těchto zločinů a vydat zatykače mimo jiné na prezidenta Vladimira Putina. Plné členství posiluje nejen právní rámec těchto vyšetřování, ale i mezinárodní postavení Ukrajiny.

Zdroje

Coalition for the International Criminal Court. (2025, 22. leden). *Ukraine becomes the 125th State Party to the ICC Rome Statute*. Dostupné z https://www.coalitionfortheicc.org/ukraine-becomes-125th-ICC-state-party.

Drury, F. (2025, 8. červenec). *ICC issues arrest warrants for Taliban leaders for persecuting women and girls*. BBC News. Dostupné z https://www.bbc.com/news/articles/c98jn0ry8jqo.

Justice Info. (2025, 18. červenec). *ICC: a new chance for the Libyan case*. Justice Info. Dostupné z https://www.justiceinfo.net/en/147989-icc-new-chance-libyan-case.html.

Justice Info. (2025, 18. červenec). *Keeping Afghanistan's gender apartheid on the map*. Justice Info. Dostupné z https://www.justiceinfo.net/en/147963-keeping-afghanistans-gender-apartheid-on-the-map.html.

Mezinárodní trestní soud. (2025, 17. červenec). *International Criminal Court welcomes Ukraine as a new State Party* [tisková zpráva]. Dostupné z https://www.icc-cpi.int/news/international-criminal-court-welcomes-ukraine-new-state-party.

Mezinárodní trestní soud. (2025, červenec). *Situation in Afghanistan: ICC Pre-Trial Chamber II issues arrest warrants for Haibatullah Akhundzada and Abdul Hakim Haqqani* [tisková zpráva]. Dostupné z https://www.icc-cpi.int/news/situation-afghanistan-icc-pre-trial-chamber-ii-issues-arrest-warrants-haibatullah-akhundzada.

Mezinárodní trestní soud. (2025, červenec). *Statement of the ICC Office of the Prosecutor on the issuance of arrest warrants in the situation in Afghanistan* [tisková zpráva]. Dostupné z https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-office-prosecutor-issuance-arrest-warrants-situation-afghanistan.

Mezinárodní trestní soud. (2025, květen). *Libya accepts ICC jurisdiction over alleged crimes from 2011 to the end of 2027* [tisková zpráva]. Dostupné z https://www.icc-cpi.int/news/libya-accepts-icc-jurisdiction-over-alleged-crimes-2011-end-2027.

Fotografie

[1] Ilustrační obrázek (Minaret v Lednicko-valtickém areálu), autor: Barbora Bulánková, 24. července 2024.

[2] Ilustrační obrázek (Stand With Ukraine, Dominikánské náměstí v Brně), autor: Barbora Bulánková, 27. února 2022. Upraveno: oříznutí.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Kdo lobbuje u europoslanců? Analýza Transparency International přináší zajímavá data

Alexandra Eštoková

Analýza Transparency International ukazuje, že mezi nejčastější lobbisty europoslanců patří nejen firmy jako Apple, Google, Meta či Philip Morris, ale také zástupci autoritářských režimů, například Číny, Ruska či Běloruska. Zpráva zároveň evokuje možné mezery v regulaci lobbingu a vyvolává obavy, čí zájmy skutečně formují politiku EU.

Zpráva Transparency International

Při výročí jednoho roku od chvíle, kdy se v Evropském parlamentu (EP) ujalo svého mandátu 720 nových europoslanců, zveřejnila koncem června bruselská kancelář Transparency International (TI EU) analýzu lobbistických schůzek všech současných členů EP. Při vytváření analýzy vycházela TI EU z údajů veřejně dostupných na webové stránce Integrity Watch EU.

Lobbing je v demokratické společnosti zcela legitimní formou prosazování zájmů. Každý občan má možnost obracet se na politické zástupce a upozorňovat je na otázky a priority, které považuje za důležité. Lucia Vilimovská, expertka na oblast lobbingu, v článku české kanceláře Transparency International (TI ČR) popisuje, že "Lobbing je silný demokratický nástroj, který ale může být snadno zneužit ve prospěch soukromých zájmů mocných. Veřejnost proto musí mít možnost zjistit, kdo, koho, proč a v čí prospěch loboval."

Analýza TI EU ukazuje, že poslanci EP od začátku současného mandátu zveřejnili více než 30 000 schůzek. To představuje nárůst o 314 % oproti stejnému období v minulém mandátu. Tento obrovský nárůst lze z velké části přičíst změně pravidel EP, která nyní stanoví, že všichni poslanci EP i jejich asistenti musí deklarovat lobbistické schůzky a to jak se zástupci lobbistických organizací, tak i se zástupci třetích zemí.

Dále TI EU zjistila, že 14 z 20 organizací s největším počtem schůzek zastupuje komerční zájmy. V tomto „top 20" se nacházejí společnosti jako Apple, Google či Meta, ale také například výrobce cigaret Philip Morris. TI EU ve své analýze upozorňuje také na lobbing společností aktivních ve fosilním průmyslu v EP. Zjištění ukazují znepokojivý trend: jen za jediný rok mělo sedm největších fosilních společností (Shell, Eni, TotalEnergies, ExxonMobil, BP, Equinor a Chevron) více než 1 000 schůzek s členy EP. Navíc se alespoň polovina těchto setkání s tvůrci politik zaměřovala na otázky související s klimatem, což vyvolává vážné otázky o tom, čí zájmy jsou při utváření klimatické politiky EU upřednostňovány.

Analýza ukazuje, že někteří europoslanci se pravidelně setkávají se zástupci autoritářských režimů, jako jsou Čína, Rusko či Bělorusko, a to zejména členové politické skupiny Evropa suverénních národů (ESN). Podle TI CZ se kromě členů ESN setkávají se zástupci také takzvaní nezařazení europoslanci, tedy ti, kteří se nepřidali k žádné z frakcí EP. Z českých europoslanců je ve zmíněné frakci Ivan David (SPD), mezi nezařazené pak spadají Kateřina Konečná a Ondřej Dostál (oba za Stačilo!).

Pravidla EU pro lobbing

Evropské právo nepoužívá pojem „lobbista", ale místo toho se objevuje pojem „zástupce zájmové skupiny", který je v interinstitucionální dohodě z roku 2021 definován jako „jakákoli fyzická či právnická osoba nebo formální či neformální skupina, sdružení nebo síť, které se zabývají dotčenými činnostmi". Jinými slovy, za lobbistu může být považována každá osoba, která organizuje akce týkající se legislativy, účastní se konzultací s Komisí nebo píše otevřené dopisy k aktuálním tématům.

Lobbování je v Evropské unii (EU) legální, protože EU má povinnost konzultovat se zúčastněnými stranami při přípravě nebo reformě svých politik. Současně však podléhá určitým omezením a povinnostem v oblasti transparentnosti. Lobbisté tak musí být například pro vstup do EP, zapsáni v Rejstříku transparentnosti. Tento veřejně přístupný registr uvádí, kdo lobbuje, s jakými cíli, s jakým rozpočtem a jaká setkání vede s představiteli institucí.

Podle kodexu chování poslanců EP nesmějí poslanci přijímat peníze, dary přesahující hodnotu 150 eur ani žádné jiné ani obdobné požitky. Zároveň mají povinnost oznamovat svá setkání s lobbisty, aby byla zajištěna plná transparentnost ohledně zájmů, které ovlivňují jejich rozhodování a jednání.

Po ukončení mandátu platí pro poslance šestiměsíční zákaz lobbovat EP a jeho členy. Toto období je však považováno za velmi krátké a bývá kritizováno jako v zásadě bezvýznamné. Pokud poslanci poruší Kodex chování a nerespektují některé z uvedených etických pravidel, mohou čelit různým sankcím od napomenutí přes pozastavení hlasovacích práv až po zákaz vstupu do EP.

Pravidla ČR pro lobbing

V České republice začal v červenci tohoto roku platit zákon o regulaci lobbování. Tento zákon přímo definuje lobbing jako činnost směřující k přímému ovlivňování jednání lobbované osoby při přípravě, projednávání nebo schvalování právních předpisů, opatření obecné povahy, koncepčních dokumentů či při jednání o mezinárodních smlouvách.

Zákon také určuje, kdo se považuje za lobbistu. Je to osoba, která tuto činnost vykonává pravidelně a je zapsána v registru lobbování. Tento registr je veřejně dostupný a uvádí detailní informace o lobbistech, jejich totožnosti, zastupovaných klientech, tématech i oblastech zájmu. Úředníci i široká veřejnost tak mají možnost otevřeně sledovat, kdo na koho působí a s jakým záměrem.

Zákon rovněž přesně určuje, které osoby mohou být objektem lobbingu, a vymezuje dvacet kategorií zahrnujících všechny nejvyšší politické představitele až po vysoké úředníky s rozhodovací pravomocí.

Podle zákona mají lobbisté řadu povinností. Při každém jednání s lobbovanou osobou se musí jasně představit jako lobbisté, uvést, koho zastupují, a na požádání to také písemně potvrdit. Dále jsou povinni dvakrát ročně předkládat do registru tzv. prohlášení lobbisty, v nichž uvádějí všechny uskutečněné kontakty včetně informací o tom, s kým jednali, kdy se schůzka konala a jaká témata byla projednávána. Taková evidence umožňuje následnou kontrolu a ověření zákonnosti a etiky těchto kontaktů.

Zákon, podobně jako etický kodex EU, požaduje transparentnost darů poskytovaných veřejným činitelům, přičemž všechny, které přesáhnou stanovenou hodnotu, musí být zveřejněny, aby se zabránilo skryté korupci vydávané za zdvořilostní gesto.

Porušení povinností stanovených zákonem bude postihováno sankcemi, například pokutami, dočasnými či trvalými zákazy činnosti nebo jinými disciplinárními opatřeními, přičemž za dohled nad jejich dodržováním bude odpovědné Ministerstvo vnitra spolu s dalšími příslušnými správními orgány, které získají široké kontrolní pravomoci včetně možnosti provádět inspekce a vymáhat plnění povinností.

Mezery v EU předpisech a slabé prosazování pravidel o lobování

Porovnání evropského a českého modelu ukazuje, že ačkoli oba systémy sledují společný cíl, tedy zajistit transparentnost a zamezit nepřiměřenému vlivu soukromých zájmů na tvorbu politik, liší se v míře regulace a vymahatelnosti pravidel.

Pokud jde o pravidla EU, evropská regulace lobbingu je často kritizována jako nedostatečná. Ačkoli je registrace povinná pro vstup do Evropského parlamentu, nelze ji vynutit u všech lobbistů působících mimo jeho fyzické prostory. Konference pořádané think-tanky nebo politickými skupinami tak mohou poskytovat příležitosti k lobbování, které zůstávají neregulované. Navíc, přestože schůzky s třetími stranami musí být v zásadě zveřejňovány, poslanci Evropského parlamentu mohou mít i vedlejší zaměstnání (a více než čtvrtina je skutečně má), například jako právníci či konzultanti, což může vést ke střetům zájmů.

Současný systém EU funguje na principu samoregulace, kdy sami poslanci dohlížejí na dodržování pravidel. To ovšem vede k politické neochotě zavádět přísnější kontrolní mechanismy. Pravidla sice existují, ale jejich prosazování je slabé. S téměř 14 000 registrovanými lobbistickými organizacemi a rostoucí veřejnou kontrolou čelí EU stále většímu tlaku na posílení svého etického rámce.

Ve srovnání s tím na pohled představuje český zákon o regulaci lobbování konkrétnější a lépe vymahatelný rámec. Zatímco v EU je registrace a zveřejňování schůzek povinné především pro poslance a jejich asistenty, v ČR mají povinnost evidovat kontakty samotní lobbisté. Dvakrát ročně musí předkládat tzv. prohlášení lobbisty, v nichž uvádějí, s kým jednali a jaká témata projednávali. Dohled je svěřen Ministerstvu vnitra a dalším kontrolním orgánům, což dává českému modelu formálně silnější vynutitelnost. Avšak ani český zákon není bez chyb. Kvůli několika pozměňovacím návrhům byl původní záměr výrazně oslaben. Vyjmutí asistentů poslanců a senátorů ze seznamu lobbovaných umožňuje obcházení pravidel a snižuje transparentnost, protože i bez formální pravomoci mají na zákonodárce často velký vliv a fungují jako prostředníci.

Zdroje

Armangau, R. (2025, březen). What rules apply to lobbying the European Parliament? *Euronews*. Dostupné z: https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/17/what-rules-apply-to-lobbying-the-european-parliament.

Evropský parlament. (2025). *KODEX CHOVÁNÍ POSLANCŮ EVROPSKÉHO PARLAMENTU TÝKAJÍCÍ SE INTEGRITY A TRANSPARENTNOSTI*. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_CS.pdf.

INTERINSTITUCIONÁLNÍ DOHODA ze dne 20. května 2021 mezi Evropským parlamentem, Radou Evropské unie a Evropskou komisí o povinném rejstříku transparentnosti (OJ L 207, 11.6.2021, pp. 1–17)

What are the lobbying rules for MEPs? [příspěvek na blogu] (2025, březen, 19). *The Good Lobby*. Dostupné z: https://thegoodlobby.eu/what-are-the-lobbying-rules-for-meps/.

Transparency International CZ. (2025). *Co říkají data za poslední rok o lobbistických schůzkách europoslanců včetně těch českých? Projděte si naši analýzu*. Dostupné z: https://www.transparency.cz/co-rikaji-data-za-posledni-rok-o-lobbistickych-schuzkach-europoslancu-vcetne-tech-ceskych-projdete-si-nasi-analyzu/.

Transparency International EU. (2025). *MEPs and their lobby meetings, one year in: new rules, more meetings, more cause for concern?* Dostupné z: https://transparency.eu/new-mep-meetings/.

Jak má stát chránit demokratické volby?

Nga Thi Nguyen

Evropský soud pro lidská práva v červenci letošního roku rozhodl v otázce pozitivního závazku Velké Británie, která měla v roce 2019 důvodné podezření, že do jejích demokratických procesů zasáhlo Rusko. Soud shledal, že britská vláda přijala dostatečná opatření pro ochranu voleb, a neporušila tak právo na svobodné volby. Zároveň státům nastínil, jakým způsobem mají své volby chránit.

Skutkové okolnosti případu

Stěžovateli jsou tři britští poslanci – Ben Bradshaw, Caroline Lucas a Alyn Smith, kteří byli do své funkce zvoleni v prosinci roku 2019. Dříve téhož roku zveřejnily parlamentní výbory dvě zprávy o dezinformacích, fake news a hrozbách pro demokratické volby ze strany Ruska. Ačkoli tyto zprávy vyvolaly obavy o možných vnějších zásazích do voleb, tehdejší předseda vlády Boris Johnson odmítl zahájit v této věci vyšetřování.

Stěžovatelé se proto rozhodli požádat o soudní přezkum rozhodnutí předsedy vlády, avšak neúspěšně. Jejich žádost byla opětovně soudy odmítána s argumentem, že se jedná o otázku státní suverenity a dělby moci, kdy rozhodnutí předsedy vlády je rozhodnutím politickým, do kterého by soudní moc neměla zasahovat. Poslanci se nakonec rozhodli podat stížnost Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP).

Rozsah práva na svobodné volby

Právo na svobodné volby je zakotveno v čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) jakožto nezbytná součást procesu vzniku a zachovávání základů demokratického právního státu. Čl. 3 obsahuje právo jednotlivců volit a být voleni a ukládá státům povinnost uspořádat svobodné

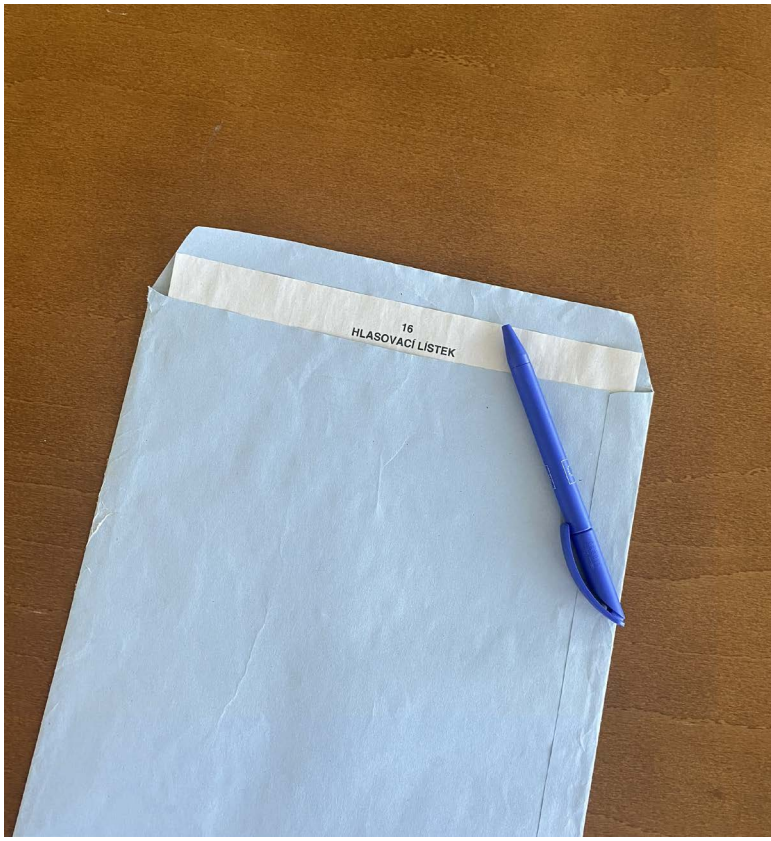

Postup vlády Velké Británie není protiprávní [1]

volby, ve kterých bude zaručena svoboda projevu kandidátů.

V předmětné věci ESLP neposuzoval pouze dodržování podmínek při organizaci voleb, ale také porušení práva kandidátů získat z voleb prospěch. Čl. 3 tak mimo volební výsledky chrání i období před samotnými volbami, kdy se také hojně šíří informace a diskutují politické názory.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

ESLP se ve svém rozhodnutí nezabýval samotným domnělým zásahem Ruska do britských voleb a vycházel ze skutečnosti, že v době voleb přinejmenším hrozilo riziko takového zásahu.

ESLP nejprve definoval, že stát nesmí v případech, kdy je konfrontován věrohodnými důkazy o narušení demokratických procesů, zůstat pasivní. Požívá však široký prostor pro uvážení, a může si proto vybrat, jak bude v takových případech postupovat. ESLP tedy musel posoudit, zdali postup britské vlády do tohoto prostoru spadal.

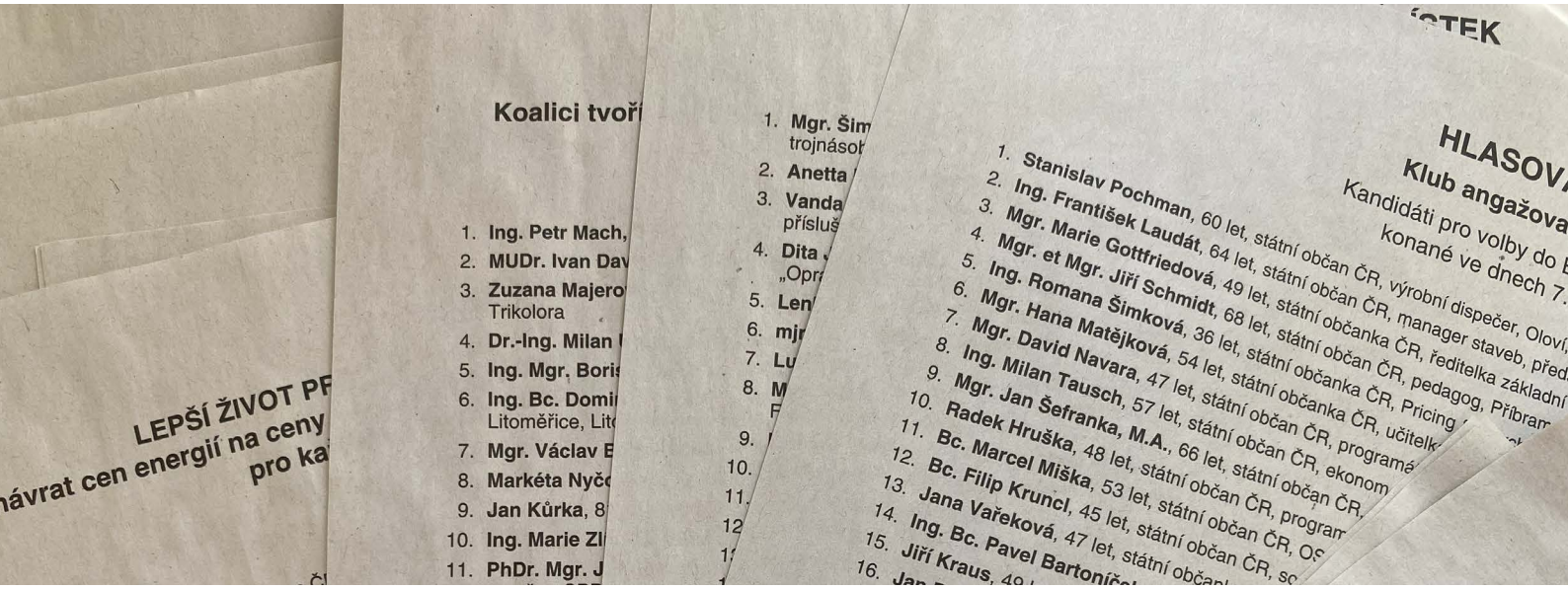

Úmluva nechrání jen volební výsledky [2]

Soud vzal v potaz dvě zprávy parlamentních výborů z roku 2019 a 2020, jejichž vypracování považoval za pečlivé a nezávislé vyšetřování ze strany britské vlády.

Britská vláda v následujících letech navíc představila ještě tři zákony týkající se ochrany integrity voleb – volební zákon, zákon o národní bezpečnosti a o online bezpečnosti. Volební zákon například omezil financování kampaní třetích stran se sídlem v zahraničí a stanovil povinnost označit digitální kampaň názvem entity, která jej propaguje. Zákon o online bezpečnosti stanovil odpovědnost technologických společností a označil dezinformační obsah jako protiprávní.

Přestože dle stěžovatelů britská vláda reagovala opožděně, nejde dle ESLP o tak závažné jednání, které by porušovalo právo na svobodné volby. Opatření britské vlády bylo tedy dostačující a nedošlo k žádnému porušení lidských práv.

Soudce András Jakab k rozhodnutí připojil zajímavé konkurující stanovisko, podle nějž by pozitivní závazek státu měl být v případě čl. 3 stanoven konkrétněji. Opatření přijaté britskou vládou nevnímá jen jako dobrou praxi, kterou by státy mohly využít jako inspiraci, ale v některých případech jako povinnost stanovenou Úmluvou. Soudce Jakab jako obzvlášť velkou hrozbu vnímá dezinformační šum na sociálních sítích, který v některých případech může porušovat právo na informace zakotvené v čl. 10 Úmluvy.

Jaké rozsudek vyvolal ohlasy?

Bývalí poslanci nad rozsudkem ESLP vyjádřili potěšení, zejména protože se jedná o první rozhodnutí v otázce ochrany demokracie před vnějšími zásahy. Britská vláda ve svém vyjádření k rozsudku zdůraznila také plány zpřísnit zákony týkající se zahraničních darů, které mohou ovlivnit volby.

ESLP sice státům neříká, jak mají v budoucnu přesně postupovat; přesto vysílá státům signál, že by své volby měly co nejvíce chránit, a to třeba tak, jako to udělala Velká Británie. Důležité upozornění před digitálními hrozbami přináší také konkurující stanovisko, které naznačuje další budoucí vývoj judikatury v této otázce.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva (2025). Rozsudek ve věci Bradshaw a ostatní proti Velké Británii. Dostupné z https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-244218.

Sabbagh, D. (2025, červenec). UK does not need to hold inquiry into Russian disinformation, ECHR rules. *The Guardian*. Získáno z https://www.theguardian.com/law/2025/jul/22/uk-does-not-need-to-hold-inquiry-into-russian-disinformation-echr-rules.

Fotografie

[1] Postup vlády Velké Británie není protiprávní. Autor: Nga Thi Nguyen, 4. září, 2025.

[2] Úmluva nechrání jen volební výsledky. Autor: Nga Thi Nguyen, 4. září, 2025. Upraveno: oříznutí.

Aktuality evropské sekce

Martin Plášek

ESLP přináší konečné rozhodnutí v případu *Semenya v. Švýcarsko*

Dne 10. července 2025 vydal Evropský soud pro lidská práva své konečné rozhodnutí ve známém případu z roku 2021 Semenya v. Švýcarsko. Velký senát štrasburského soudu shledat, že Švýcarsko porušilo své procesní povinnosti podle článku 6 Úmluvy, když neprovedl přezkoumání Semenyiny námitky proti nálezu Sportovního arbitrážního soudu (CAS).

Caster Semenya je úspěšná jihoafrická atletka v běhu na střední tratě. Aby však Semenya mohla i nadále soutěžit v ženské kategorii, musela podle požadavků Mezinárodní asociace atletických federací snížit hladinu testosteronu v těle pod určitou hladinu. Semeneya následně napadla tyto požadavky u CAS, který však její stížnost zamítl. Uzavřel totiž, že ačkoliv jsou tyto předpisy diskriminační, jsou nezbytné, rozumné a přiměřené k dosažení legitimního cíle.

ESLP o Semenyině stížnosti rozhodoval již v roce 2023, kdy shledal ze strany Švýcarska porušení zákazu diskriminace ve spojení s porušením práva na respektování rodinného a soukromého života, jakož i práva na účinný ochranný prostředek nápravy. Švýcarsko se však proti tomuto rozhodnutí odvolalo, a proto ve věci Semenya v. Švýcarsko rozhodoval velký senát soudu.

Ve svém konečném rozsudku ESLP nakonec shledal, že ze strany Švýcarska skutečně došlo k porušení článku 6 Úmluvy, zajišťující právo na spravedlivý proces. Podle ESLP je totiž v případech, kdy jsou v rozhodčím řízení rozhodování otázky týkající se práv chráněných Úmluvou, nutnost zajistit zvlášť přísný přezkum takovýchto rozhodčích nálezů. Porušením článků 8, 13 a 14 Úmluvy se ESLP nakonec nezabýval, neboť tyto dle ESLP postrádaly přímé spojení se Švýcarskem.

SDEU: Označení "bezpečná země původu" země musí být možné soudně přezkoumat

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Směrnice) stanoví do roku 2026 podmínky společného řízení pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany osobám ze třetích zemí. Žádost o poskytnutí mezinárodní ochrany může být podle této Směrnice zamítnuta, pokud je žadatel státním příslušníkem tzv. "bezpečné země původu."

SDEU ve svém rozsudku ve spojených věcech C-758/24 a C-759/24, týkajícím se předběžných otázek ohledně podmínek pro přidělování statusu "bezpečná země původu," uzavřel, že členské státy EU mohou prostřednictvím legislativního aktu takto třetí zemi označit. Současně ale SDEU zdůraznil, že členské státy musejí v každém případě zajistit dodržování práva na účinnou soudní ochranu podle článku 47 Listiny základních práv EU; označení "bezpečná země původu" tak musí být možné soudně přezkoumat. Členské státy pak musejí dle SDEU zveřejnit informace, na nichž se takové označení zakládá. Tím dle SDEU umožní žadatelům hájit svá práva a soudům řádně provést přezkum takového označení.

Důležitým je také závěr SDEU, podle kterého členské státy nemohou za "bezpečnou zemi původu" označit takovou zemi, která nesplňuje hmotněprávní podmínky pro takové označení pro vybrané kategorie osob. Těmi mohou být například ženy či sexuální nebo náboženské menšiny. Třetí země nesoucí označení "bezpečná země původu" tak musejí poskytovat dostatečnou ochranu pro všechny své obyvatele.

Zdroje

Azylové řízení v Evropské unii (do roku 2026). Získáno z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=CELEX:32013L0032.

Evropský soud pro lidská práva (2025). Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Semenya v. Švýcarsko. Dostupné z: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-244348%22]}.

Soudní dvůr Evropské unie (2025). Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1. 8. 2025 ve věci spojených věcí C-758/24 a C-759/24. Dostupné z: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303022&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=11606478.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Luzio Stenzel a Radek Tesař

Vykořisťování přistěhovatelských pracovníků v italském zemědělství

Nelly Vondrová

Desítky tisíc přistěhovatelských pracovníků pracují dlouhodobě během letní sezóny na italských farmách, kde sklízí převážně zeleninu nebo ovoce. Úmorná vedra společně s přetrvávajícím caporalato systémem v Itálii však přináší pro nízko placené pracovníky závažná rizika.

Itálie, lukrativní sezónní destinace?

Italské zemědělství se od roku 2020 potýká s nedostatkem pracovní síly. I přes miliardové příjmy, jsou tamní společností práce v zemědělství vnímány negativně. Zaměstnanci jsou velmi špatně finančně ohodnoceni, a to přestože na polích tráví dlouhé hodiny ve špatných pracovních podmínkách. Základní práva jsou přehlížena.

Podle statistiky Italského národního institutu sociálního zabezpečení působí v italském zemědělství 187 629 podniků. Ty zaměstnávají až 1 076 930 pracovníků. Nejrozšířenější jsou sezónní práce v zemědělských regionech jako je Apulie, Kalábrie, Kampánie či Sicílie.

Vzhledem k nedostatku pracovních sil z řad místních, bývá činnost na farmách zajištěna pomocí přistěhovalců. Ti přitom v zemi zpravidla pracují nelegálně a za otřesných podmínek. Ze zprávy organizace Tváře migrace vyplývá, že přibližně 73 % pracovníků v italském zemědělství jsou právě cizinci, pocházející nejčastěji z Indie či subsaharské Afriky.[1]

Co to je *caporalato*?

Nepříznivě se na situaci v zemědělství projevuje i tzv. *caporalato*. To označuje systém zprostředkovatelů (caporali či gang masteři), kteří vyhledávají a následně najímají nové pracovní síly. Caporali přitom využívají pracovníky a zpravidla inkasují velkou část jejich výdělku. Sociolog Marco Omizzolo z Univerzity La Sapienza v Římě poukazuje na to, že fenomén *caporalato* není omezen pouze na konkrétní oblasti, ale jedná se o problém, který postihuje celou Itálii.

Zprostředkovatelé využívají nepříznivé situace migrantů a obecně neformálního hospodaření v zemědělství. Pracovníci pracují za málo peněz a ve velmi otřesných pracovních podmínkách. Výjimkou není ani práce bez řádných pracovních smluv či zabavení cestovních dokladů. Caporali omezují pracovníkům i přístup ke zdravotní péči. Obávají se totiž možných postihů ze strany italských úřadů.

Sezónní pracovníci jsou nuceni pracovat dlouhé hodiny pod dohledem, a to v extrémních vedrech. Lépe na tom nejsou ani dělníci mimo pracovní dobu. Zpravidla jsou ubytováni ve velmi starých chatkách v oblastech s omezenou dopravní obslužností. Tento mechanismus vede k segregaci migrantů a vytváření zcela oddělených komunit.

Kombinace systému *caporalato* se změnou klimatu

Od poloviny minulého roku čelila Itálie vlnám extrémních veder. Průměrné letní teploty v Itálii vzrostly za posledních 30 let o 1,5° C. Kvůli vysokým teplotám se přitom situace na polích a farmách stává pro zaměstnance nesnesitelnou. Kritické podmínky vedou k velkému počtu pracovních úrazů.

Dříve byly pracovní úrazy způsobené horkem italským orgánem pro bezpečnost a ochranu zdraví klasifikovány spíše jako omdlení z únavy či jako úpal. V současnosti by však těmto úrazům měla být věnována mnohem větší pozornost. The Guardian poukazuje na to, že právě Itálie patří mezi země s nejvyšší úmrtnosti v Evropě, která je způsobena vysokými teplotami. V Itálii si podle deníku ročně vysoké teploty vyžádají až 12 tisíc obětí.

Sociolog Marco Omizzolo poukazuje i na další negativní jev. Zaměstnavatelé či zmiňovaní caporali odmítají přivolat pracovníkům lékařskou pomoc. Místo pomoci lékařů nechají často zaměstnance po omdlení sedět ve stínu, případně jim pouze podají studený nápoj nebo kávu. Jakmile se pracovníkovi alespoň trochu uleví, je nucen vrátit se do práce.

Na problémy pracovníků spojených s extrémními vedry poukazuje i Friederike Otto z Grantham Institutu pro změnu klimatu a životní prostředí, který je zřízen na anglické Imperial College London. Otto zdůrazňuje, že právě migrující pracovníci patří mezi skupiny, které jsou v Evropě nejvíce ohroženy extrémními teplotami. Alarmující situace je přitom společností často přehlížena.

Konkrétní případy obětí

Zaměstnávání v systému caporalato přitom není výjimkou. Podle studie italského Národního statistického úřadu byla v roce 2018 v Itálii téměř čtvrtina pracovníků v zemědělství zaměstnána za těchto nelegálních podmínek. Jedním z těchto zaměstnanců byl i Dalvir Singh, který pracoval na květinové farmě, kde zemřel v důsledku kombinace extrémního horka a těžké pracovní zátěže.

Další úmrtí, k němuž došlo za podobných okolností jako v případě Dalvira Singha, bylo úmrtí 28letého Famakana Dembélého. Nejsledovanější případ se však týká Satnama Singha, který utrpěl smrtelné zranění při práci s těžkými stroji v kombinaci s extrémními vedry. Singha přišel při práci o ruku, majitel farmy Antonello Lovato, pro nějž pracoval, mu však odmítl pomoci a zavolat záchrannou službu.

Případem se zabývají italští státní zástupci. Ti prošetřují, zda Lovato přijal dostatečná opatření poskytnutí pomoci v okamžiku, kdy došlo ke zranění jednoho z jeho zaměstnanců. Státní zástupci původně zaměstnavatele obvinili z neúmyslného zabití, ale koncem května byl čin překvalifikován na vraždu s úmyslem. Hlavní argument pro toto rozhodnutí zůstává skutečnost, že Lovato věděl, že jeho jednání, v tomto případě neposkytnutí pomoci, může způsobit smrt pracovníka.

Boj proti *caporalato*

Italská ministryně práce Marina Calderone označila Singhovo úmrtí za „akt barbarství“, přičemž přislíbila nová opatření proti pracovnímu vykořisťování. Poukázala na to, že současná opatření přijatá v roce 2016 jsou nedostatečná. Tato opatření měla přitom zamezit rozšíření tzv. „černého trhu” v zemědělských prací a potrestat zaměstnavatele za nevhodné pracovní podmínky formou finančních sankcí.

Hlasy se ozývají i z největší italské odborové konfederace (*Confederazione Generale Italiana del Lavoro*). Její generální sekretář Maurizio Landini volá po změně a po zrušení caporalato kultury v zemi. Jedinou cestou je podle něj změna současného způsobu podnikání. Jinak totiž bude i nadále docházet ke zbytečným úmrtím jako se tomu stalo v případě Dalvira Singha.

Poznámka

[1] Jedná se konkrétně o země Pákistán, Indie nebo Senegal.

Zdroje

Giampaolo M. a Ianni A. (2020, listopad). THE MASTER GANG SYSTEM IN ITALY. *Faces of Migration*. Získáno z https://gcap.global/wp-content/uploads/2020/12/CSR-n.-1-ENG-11.12.2020.pdf.

What is Caporalato and how can it affect people on the move? (2025, únor 25). *Collective Aid*. Získáno z https://www.collectiveaidngo.org/blog/2025/2/25/what-is-caporalato-and-how-can-it-affect-people-on-the-move.

Palumbo L. (2024, říjen 20.). The Italian Approach to Addressing Exploitation and (Not) Protecting Exploited Migrant Workers. *Springer*. Získáno z https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-55424-7_6.

Nilsson-Julien E a AP (2025, duben 2.). Italy's largest union joins prosecution of farm owner for death of Indian migrant worker. *Euro News*. Získáno z https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/02/italys-largest-union-joins-prosecution-of-farm-owner-for-death-of-indian-migrant-worker.

ANSA (2025, únor 26.). Migrant workers in southern Italy continue to face exploitation, MEDU warns. *Info Migrants*. Získáno z https://www.infomigrants.net/en/post/63071/migrant-workers-in-southern-italy-continue-to-face-exploitation-medu-warns.

Corbanese V. a Rosas G. (2023). Statistical analysis of employment and conditions of work of migrants in Italy Labour migration policy review. *ILO*. Získáno z https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-06/statistical_analysis_of_employment.pdf.

Prandi S., Parent D. a Levitt T (2024, srpen 27.). ‘Working here is hell’: latest death of farm worker in 40C heat shocks Italy. *The Guardian*. Získáno z https://www.theguardian.com/global-development/article/2024/aug/27/indian-migrant-worker-death-heat-stress-italy.

Gozzi L (2024, červen 20.). Farm labourer dies in Italy after arm severed by machine. *BBC*. Získáno z https://www.bbc.com/news/articles/c066lxkmgdro.

Sebastian M. (2024, červenec 15.). Dozens of Indian workers freed from 'slavery' in Italy. *BBC*. Získáno z https://www.bbc.com/news/articles/c84jmkg0k40o

Deathly Working Conditions on Italian Farms (2024, září 4.). *La Strada International*. Získáno z https://www.lastradainternational.org/news/deathly-working-conditions-on-italian-farms/

Colliva C, Santana G., Alvarez Jurado S. (2023, červenec 19.) In the circle of laborers killed by fatigue and heat. *Domani*. Získáno z https://www.editorialedomani.it/fatti/nel-girone-dei-braccianti-uccisi-dalla-fatica-e-dal-caldo-fk191zwx

Mezinárodní soudní dvůr prohlásil ochranu klimatu za povinnost států

Anna Kateřina Ondráčková

Mezinárodní soudní dvůr vydal jednomyslně poradní stanovisko týkající se povinností států v souvislosti se změnou klimatu. Mnozí odborníci toto stanovisko označují jako milník v kodifikaci právních povinností a odpovědnosti států v oblasti změny klimatu. Přestože stanovisko není právně závazné, má dalekosáhlé důsledky.

Historický verdikt z Haagu

Mezinárodní soudní dvůr (MSD), hlavní soudní orgán OSN, učinil přelomový krok. Poprvé totiž jednoznačně prohlásil, že změna klimatu není pouze vědeckou či politickou záležitostí, nýbrž důležitou otázkou práva.

Ačkoliv se jedná o tzv. advisory opinion, tedy o právně nezávazné stanovisko, jeho význam je značný. MSD ve stanovisku jasně konstatoval, že státy mají povinnost nejen usilovat o snižování emisí skleníkových plynů, ale i chránit základní lidská práva ohrožená klimatickou krizí. A pokud selžou, mohou být být volány k odpovědnosti, a to včetně povinnosti nahradit způsobenou škodu.

Podnět z Tichomoří

Myšlenka obrátit se na MSD vznikla na univerzitní půdě na Vanuatu. Studenti z této tichomořské ostrovní země, které hrozí postupné zaplavení, zahájili iniciativu za vyjasnění povinností států v souvislosti s klimatickou změnou. Tato iniciativa upozorňovala zejména na naléhavost přijímání konkrétních opatření souvisejících se stoupající hladinou oceánů a s extrémními projevy počasí.

Jejich úsilí vedlo k přijetí rezoluce Valného shromáždění OSN, které v roce 2023 požádalo MSD o vydání poradního stanoviska. O dva roky později, v červenci letošního roku, z Haagu zaznělo jednoznačné poselství - nečinnost v ochraně klimatu není pouze politickým selháním, ale také možným porušením mezinárodního práva.

Klima jako lidskoprávní otázka

MSD ve stanovisku zdůrazňuje, že klimatická změna ohrožuje základní práva člověka. Nejedná se tedy pouze o otázku ochrany přírody, ale rovněž o otázku lidské důstojnosti a spravedlnosti.

Soudci odmítli argument, že klimatické smlouvy, například Pařížská úmluva, Rámcová úmluva OSN o změně klimatu či Kjótský protokol, tvoří jediný rámec, podle něhož lze (ne)činnost států posuzovat. Připomněli, že povinnost chránit životní prostředí a předcházet vážným škodám existuje i ve zvykovém mezinárodním právu.

Tato úvaha, vyslovená v předmětném stanovisku, otevírá cestu k tomu, aby se klimatické spory stávaly rovněž spory o lidská práva - ať už mezi státy navzájem, či před vnitrostátními soudy.

Dvojí standard péče: více odpovědnosti pro mocné

Velký důraz klade MSD na princip tzv. společné, ale diferencované odpovědnosti [1]. Tato zásada, dle výkladu MSD, odráží potřebu spravedlivě rozložit břemeno povinností souvisejících se změnou klimatu mezi jednotlivé státy, přičemž se zohlední zejména jejich historický a současný podíl na emisích skleníkových plynů a jejich schopnosti a vnitrostátní podmínky s ohledem na hospodářský a sociální rozvoj. Míra aktivity i povinností, která se očekává od států s dobře rozvinutou ekonomikou a s funkčními systémy veřejné správy, tak bude narozdíl od rozvojových států výrazně vyšší.

Zásada společné, ale diferencované odpovědnosti tak na jedné straně uznává historickou odpovědnost některých států, na druhé straně zohledňuje skutečnost, že opatření, která lze od jednotlivých států v souvislosti s řešením změny klimatu očekávat, nejsou stejná.

Politika pod tlakem práva

Dopad poradního stanoviska pravděpodobně nebude okamžitý, bude však nejspíše dalekosáhlý. Odborná veřejnost už nyní očekává, že státy účastnící se listopadové klimatické konference COP30 budou čelit nebývalému tlaku, neboť ne-

budou moci při předkládání svých závazků zůstat u obecné rétoriky.

Stanovisko MSD bude pravděpodobně rezonovat i ve vnitrostátních sporech. Už dnes probíhají stovky soudních procesů, v nichž občané žalují vlády za nedostatečnou klimatickou politiku a opatření v této oblasti. Nyní budou mít v rukou silný argument - nejvyšší soudní autorita OSN sama prohlásila, že ochrana klimatu je právní povinností.

Z hlediska mezinárodního práva životního prostředí tak díky stanovisku vznikl nový interpretační standard, který státy nemohou ignorovat.

Poznámka

[1] V originále stanoviska je zásada nazývána “common but differentiated responsibilities”.

Zdroje

Bharadwaj, B. (2025, srpen 1). The ICJ’s climate ruling: Is inaction on climate change now a legal liability?. *Chatham House*. Získáno z: https://www.chathamhouse.org/2025/08/icjs-climate-ruling--inaction-climate-change-now-legal-liability

International Court of Justice. (2025, červenec 23). Advisory Opinion of 23 July 2025. *Obligations of states in respect of climate change*. Získáno z: https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf

Stallard, E. & Rannard, G. (2025, červenec 23). Top UN court says countries can sue each other over climate change. *BBC*. Získáno z: https://www.bbc.com/news/articles/ce379k4v3pwo

World Court says countries are legally obligated to curb emissions, protect climate (2025, červenec 23). *United Nations*. UN News. Global perspective Human stories. Získáno z: https://news.un.org/en/story/2025/07/1165475

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Barbora Švábová

Americký akční plán pro AI čelí kritice lidskoprávních organizací

Na konci července představila administrativa Donalda Trumpa „Akční plán pro umělou inteligenci“ (America's AI Action Plan). Jeho cílem je urychlit inovace, posílit infrastrukturu a upevnit globální postavení USA v této oblasti. Plán počítá mimo jiné s rušením regulačních opatření přijatých předchozí administrativou prezidenta Bidena a urychlením schvalovacích procesů pro výstavbu a provoz datových center.

Lidskoprávní organizace upozorňují, že navrhované změny mohou oslabit ochranu soukromí a transparentnost. Kritizují zejména to, že plán upřednostňuje zájmy velkých technologických firem, přičemž ustupuje od předchozích pravidel pro ochranu uživatelů. Obávají se, že deregulace otevře prostor pro nekontrolované využívání umělé inteligence, aniž by byly dostatečně zohledněny její sociální a etické dopady. Koalice občanských sdružení proto zveřejnila vlastní „People's AI Action Plan“, který klade důraz na regulaci chránící práva lidí a veřejný zájem.

Severní Nigérie čelí krizi podvýživy

Podle Světového potravinového programu (WFP) čelí regiony na severu Nigérie jedné z nejhorších potravinových krizí za poslední roky. Násilí ozbrojených skupin a nestabilita na venkově přerušily zásobovací cesty a donutily humanitární organizace omezit distribuci potravinové pomoci. Situaci navíc komplikuje nedostatek financí, který donutil WFP zastavit část nouzových potravinových dodávek.

Více než 26 milionů Nigerijců se v roce 2024 ocitlo v potravinové nejistotě a míra akutní podvýživy u dětí dosáhla rekordních hodnot. Podle WFP hrozí, že bez okamžité pomoci bude více než 2 miliony dětí mladších 5 let trpět těžkou podvýživou. Rostoucí inflace a prudce se zvyšující ceny potravin přitom situaci dále zhoršují.

OSN ukončila činnost otevřené pracovní skupiny pro kybernetickou bezpečnost

V červenci skončilo mandátní období tzv. Otevřené pracovní skupiny OSN (*Open-Ended Working Group*, OEWG) pro bezpečnost a používání informačních a komunikačních technologií. Tento formát fungoval od roku 2019 a věnoval se otázkám nových hrozeb, aplikace mezinárodního práva veřejného, tvorby norem či opatřením pro budování důvěry a posilování kapacit států v kyberprostoru.

Její činnost nahradí stálý, inkluzivní a akčně orientovaný mezivládní mechanismus OSN pro bezpečnost informačních a komunikačních technologií (Cyber Programme of Action). Ten má zajistit kontinuální dialog a sledování implementace přijatých norem a opatření. OEWG byla mj. významná tím, že poprvé umožnila účast všem členským státům OSN, a to na rozdíl od předchozích menších expertních skupin s omezeným členstvím. Tento inkluzivní přístup vytvořil prostor pro širší konsensus o zásadách chování v kyberprostoru.

Nejvyšší soud Svaté Lucie dekriminalizoval sexuální vztahy mezi osobami stejného pohlaví

Nejvyšší soud Svaté Lucie na konci července zrušil koloniální ustanovení trestního zákoníku o „sodomii“ a „hrubé obscénnosti“, která kriminalizovala konsensuální sexuální vztahy mezi dospělými osobami stejného pohlaví. Tato ustanovení, pocházející z doby britské správy, umožňovala ukládat tresty až doživotního vězení, i když byla v praxi uplatňována jen zřídka.

Rozhodnutí představuje významný posun v oblasti ochrany lidských práv a rovnosti v Karibiku. Podle organizace Human Rights Watch se Svatá Lucie zařadila mezi rostoucí počet států v daném regionu, které v posledních letech obdobné zákony zrušily.

Zdroje

Cabrera, C. G. (2025, červenec 31). Saint Lucia High Court Decriminalizes Same-Sex Conduct: Remaining Five Caribbean Nations Should Repeal Similar Criminal Laws. *Human Rights Watch*. Získáno z: https://www.hrw.org/news/2025/07/31/saint-lucia-high-court-decriminalizes-same-sex-conduct.

Devanny, J. (2025, červenec 29). Two (or Too Many) Cheers for UN Cyber Diplomacy? *Carnegie Endowment For International Peace*. Získáno z https://carnegieendowment.org/posts/2025/07/un-cyber-diplomacy-oewg-successes-shortcomings?lang=en.

Egbejule, E. (2024, červenec 1). Child malnutrition crisis in Nigeria amid rural violence and soaring food inflation. *The Guardian*. Získáno z: https://www.theguardian.com/world/article/2024/jul/01/child-malnutrition-crisis-in-nigeria-amid-rural-violence-and-soaring-food-inflation#:~:text=The%20reasons%20for%20the%20increase,less%20than%20%C2%A31%20a%20day.

Emergency food assistance grinds to a halt in Nigeria amid surging insecurity and record hunger (2025, červenec 23) *World Food Programme*. Získáno z: https://www.wfp.org/news/emergency-food-assistance-grinds-halt-nigeria-amid-surging-insecurity-and-record-hunger.

Kadia, H. (2025, červenec 23). Trump´s AI Strategy: Deregulation, Global Exports and Tech Acceleration. *TECKNEXUS*. Získáno z: https://tecknexus.com/trumps-ai-strategy-deregulation-global-exports-and-tech-acceleration/#:~:text=Instead%2C%20Trump%E2%80%99s%20approach%20favors%20loosening,scale%20AI%20models%20and%20infrastructure.

Kerr, D. (2025, červenec 25). The real winners from Trump's 'AI action plan'? Tech companies. *The Guardian*. Získáno z: https://www.theguardian.com/technology/2025/jul/25/trump-ai-action-plan.

UN Open-ended Working Group (OEWG) (2025, červenec 17). *The Digital Watch*. Získáno z: https://dig.watch/processes/un-gge#:~:text=The%20Final%20Report%20of%20the,its%20work%20by%20March%202026.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Jiří Novák

Výroční zpráva BIS za rok 2024 - přetrvávající hrozby z východu a radikalizující se mladiství

Anet Cermanová

Výroční zpráva BIS za rok 2024 upozorňuje na pokračující hrozby přicházející zejména ze strany Ruska i Číny. Podle české kontrarozvědky se rizika soustřeďují především v oblasti vlivových operací, kybernetiky a obcházení sankcí. Zpravodajci zároveň varují před novými metodami nepřátelských aktérů například náborem takzvaných „telegramových agentů" a upozorňují na znepokojivý trend radikalizace mladistvých v online prostředí.

Budova BIS na ulici Nárožní [1]

Bezpečnostní informační služba známá pod zkratkou „*BIS*" je kontrarozvědná zpravodajská služba, která působí na území České republiky. Jejím hlavním úkolem je ochrana státu před špionáží a jinými nepřátelskými aktivitami cizích mocností nebo organizací. Činnost BIS, její postavení a působnost upravuje zákon o zpravodajských službách ČR a zákon o Bezpečnostní informační službě.

Rusko jako přetrvávající hrozba

Podle výroční zprávy BIS vliv Ruské federace představuje stejně jako v předchozích letech riziko pro Českou republiku. Jejím cílem je jednak destabilizovat země EU, ale také narušit důvěru v instituce, na kterých demokratická společnost stojí. Příkladem ruských aktivit na našem území je působení běloruské občanky Natallie Sudliankové. Ta v Česku dlouhodobě pobývala jako azylantka a věnovala se žurnalistice zaměřené na ruskojazyčné publikum žijící v ČR.

Když v roce 2021 došlo k vyloučení ruských subjektů z tendru na dostavbu jaderné elektrárny Dukovany, byla Bělorusko zásadní osobou v oblasti prosazování zájmů ruského podniku Rosatom. Ve svých textech také kritizovala české nevládní organizace a poskytování pomoci Ukrajině. Aktivity novinářky v této oblasti řídil a financoval příslušník ruské vojenské rozvědky GRU Aleksej Šavrov. V roce 2024 se Natallie Sudlianková zaměřila na údajnou neoprávněnost sankcí EU uvalených na ruského oligarchu Ališera Usmanova, který podporuje válku vedenou Ruskem. Kvůli svým aktivitám byla v dubnu 2025 Natallia Sudliankova zařazena na český vnitrostátní sankční seznam a dostala lhůtu 30 dní k opuštění země.

Rekrutace na Telegramu

Jedním z cílů Ruska je oslabení soudržnosti evropské společnosti v otázce podpory Ukrajiny. Z toho důvodu Rusko přišlo s novou taktikou a začalo najímat osoby, které sice nejsou přímo napojeny na ruskou státní moc, ale jsou určeny k páchání útoků na vytipované cíle. Inzerát na ta-

kovou práci, který se nejčastěji objeví na sociální síti Telegram, blíže nespecifikuje druh práce, za to slibuje snadný výdělek. Takoví „*telegramoví agenti*“ například fotí a natáčí citlivé objekty, jako jsou vojenské základny či překladiště vojenské pomoci na Ukrajinu, nebo páchají žhářské útoky. V České republice došlo k více incidentům. Jedním z nich bylo zapálení autobusu v pražském depu Klíčov. Tento útok měl na svědomí kolumbijský občan zlákaný finanční odměnou, kdy v podobných operacích Rusko cílí především na migranty z ekonomicky slabších zemí.

Obcházení sankcí vůči Ruské federaci

Rok 2024 rovněž potvrdil snahu některých českých firem obcházet sankce vůči Rusku. I přes trvající válečnou agresi Ruska na Ukrajině se i loni některé české firmy snažily najít způsob, jak do Ruské federace dodávat zboží, a to i přes uvalené sankce. Nejčastěji k tomu využívali reexport přes třetí strany. BIS zaznamenala případ českého výrobce, který vývoz svého zboží směřující do Ruska nejprve poslal do země, která je členem Eurasijské hospodářské unie, následně do Číny a až poté zboží doputovalo do Ruska.

BIS k sankcím dodává, že jejich smyslem není úplná izolace ruského trhu, ale spíše zvýšení nákladů při získávání evropského zboží. To totiž musí putovat skrytě a delšími cestami, což celý proces zdražuje a komplikuje rozšiřování ruských výrobních kapacit. Přesto Moskva nachází otevřenou podporu u Číny, Íránu a KLDR.

Radikalizace mladistvých na sociálních sítích

Vedle zahraničních hrozeb BIS upozorňuje také na vnitřní problém – narůstající radikalizaci mladistvých v online prostředí, který úzce souvisí s fenoménem sociálních sítí. V roce 2024 BIS evidovala zhruba dvě desítky osob ve věku 13 až 21 let, převážně chlapců české národnosti. Jejich radikalizace se projevovala vyhledáváním a šířením islamistických či pravicově extremistických materiálů na internetu. Klíčovou roli hrála fascinace násilím a snaha být součástí komunity podobně smýšlejících jedinců, zatímco ideologie samotná byla až vedlejší. Většinou šlo o jedince sociálně izolované nebo pocházející z komplikovaných rodinných poměrů.

Zatímco radikalizace často probíhala autonomně bez přímé vazby na radikální organizace, BIS zaznamenala i případ 21letého českého občana, který byl ve spojení s aktéry Islámského státu (IS). Dále BIS monitorovala pravicově extremistickou skupinu mladistvých, kteří inklinovali k myšlenkám militantního akceleracionismu a kultuře SIEGE, která interpretuje fašismus a nacionální socialismus tím nejvíce extrémním způsobem. Největším reálným rizikem pak byla výzva k teroristickému útoku na pochodu Pride v Bratislavě. Policie proti skupině zakročila a s hlavním aktérem zahájila trestní stíhání.

Inklinace k extremismu často souvisí s osobní izolací, nedostatkem sociálních vazeb a zájmu okolí. Deradikalizace je tedy možná skrze multidisciplinární přístup zahrnující rodiče, školu, sociální službu, nebo v krajních případech také bezpečnostní složky. BIS v této věci vybízí společnost, aby na osoby vykazující známky rizikového chování upozornila BIS přes e-mail prevence@bis.cz.

Čínská investice v moravském Vlkoši

Bezpečnostní riziko pro ČR nepředstavuje pouze Ruská federace, ale také Čína. Jednou z významných rizikových aktivit čínských subjektů v Česku byla investice společnosti Emposat k vybudování pozemní satelitní stanice. Čínská společnost Emposat ve spolupráci s českým partnerem zprovoznila na pozemku v obci Vlkoš u Kyjova satelitní anténu určenou pro komunikaci, řízení a sběr dat ze satelitů nad střední Evropou. Cílem bylo navázat komunikaci se satelitní sítí Jilin, kterou spravuje čínská, státem vlastněná společnost Chang Guang Satellite Technology, zařazená na sankční seznamy EU a USA za poskytnutí satelitních snímků ruské Wagnerově skupině, která působí na Ukrajině.

Při posuzování projektu byla detekována řada bezpečnostních rizik. Čínské společnosti jsou zákonem vázány ke spolupráci s čínským státem, což představovalo reálné riziko využití satelitního zařízení pro vojenské či zpravodajské účely. To je zcela jistě v rozporu s českými bezpečnostními a zahraničně-politickými zájmy. Rizika byla identifikována v oblastech obrazového a signálového zpravodajství, ohrožení signálové komunikace a kybernetické bezpečnosti.

Případ splňoval definici rizikové zahraniční investice, a proto Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) zahájilo proces prověření. Na základě zjištěných rizik Český telekomunikační úřad neudělil Emposatu povolení k využívání rádiových kmitočtů. Konec roku 2024 zastihl případ Emposat stále v řešení, avšak v květnu 2025 došlo k odstranění satelitní stanice v souladu s rozhodnutím MPO navazujícím na vládní usnesení o zákazu trvání této investice. BIS tento případ řešila jako první svého druhu v Česku.

Závěr

Rok 2024 byl ve znamení pokračujících a nově se vyvíjejících hrozeb přicházejících zejména z východních velmocí. Vedle tradičních vlivových operací a kybernetických útoků se objevily nové formy ohrožení, jako verbování telegramových agentů nebo pokusy o kontrolu satelitní infrastruktury. Závažným tématem byla také instrumentalizace umělé inteligence pro dezinformační kampaně a rostoucí radikalizace mladistvých na sociálních sítích.

Zdroje

BIS. 2024. Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2024. Dostupné z: https://www.bis.cz/vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2024-323084ca.html.

Lee, Ben. (2022). What is Siege Culture? Získáno z: https://crestresearch.ac.uk/comment/what-is-siege-culture/.

Fotografie

[1] Budova BIS na ulici Nárožní. Autor: Aneta Cermanová, 18. srpen 2025. Upraveno: oříznutí.

Čeští vojáci byli po sedmi letech obžalováni kvůli smrti afgánského zajatce

Filip Valoušek

Případ Vahidulláha Chána, afgánského vojáka, který zemřel bezprostředně po výslechu provedeném českými a americkými speciálními jednotkami, se po téměř sedmi letech mohl konečně dostat před soud. Krajské státní zastupitelství v Brně vypracovalo rozsáhlou obžalobu čtyř českých vojáků, podezřelých mimo jiné z vydírání, neuposlechnutí rozkazu či neposkytnutí pomoci. Celou kauzu však nakonec neuzavřel řádný soudní proces, ale prezidentská abolice.

Na podzim roku 2018 se na spojenecké základně Šindád v Afghánistánu odehrál tragický útok, při němž zahynul český psovod Tomáš Procházka a další dva čeští vojáci byli zraněni. Z dosud neznámých důvodů na ně zaútočil Vahidulláh Chán, příslušník afghánských ozbrojených sil, nasazených na základně po boku jednotek NATO. Útočník byl zpočátku podezříván z napojení na Talibán, tyto vazby se však nikdy nepotvrdily.

Chán byl bezprostředně po útoku zadržen a postupně vyslýchán afgánskými, českými a americkými vojáky. Zatímco po výslechu afghánskými jednotkami na něm nebyla patrná žádná zranění, situace se zásadně změnila během výslechu prováděného českými vojáky. V této fázi výslechu byl z místnosti slyšet křik a po jeho skončení měl Chán obličej pokrytý modřinami – a to navzdory explicitnímu rozkazu, podle kterého měli čeští vojáci zakázáno Chánovi jakkoliv ublížit a jako důkaz po výslechu pořídit fotodokumentaci. Následně zajatce vyslýchaly americké jednotky, které ho spolu s dvěma českými vojáky, kteří v tu dobu stáli na stráži před výslechovou místností, předaly zakrváceného a v bezvědomí příslušníkům afhgánské armády. O šest hodin později Chán svým zraněním podlehl.

Trestní stíhání českých vojáků

Tomuto nešťastnému sledu událostí a jeho vyšetřování ze strany českých a amerických orgánů jsme se v Bulletinu již několikrát podrobně věnovali (viz Bulletin říjen 2021 či Bulletin leden 2022). Před nedávnem však došlo v rámci trestního řízení k podstatnému posunu – Krajské státní zastupitelství v Brně totiž zveřejnilo rozsáhlou obžalobu, poskytnutou na základě žádosti podané podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Obžaloba viní dva české vojáky z vydírání a neuposlechnutí rozkazu a další dva z neposkytnutí pomoci a porušení strážní služby.

Samotná obžaloba odhaluje řadu doposud neznámých detailů kauzy a dokresluje obraz osudného dne. Státní zástupce v ní například tvrdí, že po výslechu měli čeští vojáci minimálně 75 minut na to, aby Chánovi zajistili potřebnou pomoc, ačkoliv se nacházeli 300 metrů od zdravotnického zařízení. Předtím zajatce několikrát udeřili do obličeje a psychickým nátlakem se jej snažili přimět k výpovědi. Američané pak byli mnohem brutálnější – Chánovi tloukli hlavou o stůl, házeli jej proti zdi či mu kroutili varlaty.

Kromě obžalovaných vojáků měl však ve věci pochybit i český stát, resp. Armáda České republiky. Ta totiž řádně a včas o události neinformovala Vojenskou policii – pouze ustanovila čtyřčlennou vyšetřovací komisi, která v závěrečné zprávě nekriticky zopakovala tvrzení obžalovaných vojáků. Neochota spolupracovat na vyšetřování navíc frustrovala americkou stranu, která několikrát neformálně pohrozila, že celou věc předloží Mezinárodnímu trestnímu soudu v Haagu. K tomu však poté, co nápravu sjednal velitel evropských sil NATO, nedošlo.

Zásah prezidenta republiky

Za předpokladu, že by se obžalovaní vojáci přiznali, jim státní zástupce vzhledem k mimořádným okolnostem případu navrhoval pouze podmíněné tresty. S ohledem na skutečnosti, které ze zveřejněné obžaloby vyplývají, je ovšem politováníhodné, že se rozhodnutí o vině a trestu ani po sedmi letech nedočkáme. Prezident Petr Pavel totiž využil své pravomoci zastavit trestní stíhání a již v polovině května udělil obžalovaným abolici.

Právo udělit milost je – i přes možnou oprávněnou kritiku tohoto institutu – prezidentova pravomoc. Ústava pro něj, s výjimkou kontrasignace premiéra u již zmíněného rozhodnutí o abolici, nestanovuje žádné další podmínky; je tak čistě na prezidentovi a na jeho vlastní politické odpovědnosti, komu milost udělí. I přesto se ale nelze ubránit pochybnostem o správnosti a spravedlnosti tohoto rozhodnutí.

Kancelář prezidenta v tiskové zprávě uvedla, že prezident ve svém rozhodnutí zohlednil „*zejména mimořádnost válečné situace, v níž k prošetřovanému incidentu došlo, a skutečnost, že vojáci nejsou obviněni primárně z násilných trestných činů*“ a „*přihlédl rovněž ke složitému mezinárodnímu kontextu celého případu a délce dosavadního vyšetřování*“. Některé z těchto argumentů jsou jistě legitimní. Opravdu však byla tato situace natolik mimořádná, aby jí šlo ospravedlnit absenci řádného soudního procesu? A nezasloužila by si veřejnost, aby ve zdravém právním státě o obžalobě rozhodl nezávislý soud?

Zdroje

Krajské státní zastupitelství v Brně. (2025). *1 KZV 27/2021 – 1019. Obžaloba*. Dostupné z https://infodeska.justice.cz/soubor.aspx?-souborid=9213659.

Kundra, O. & Spurný, J. (2020, únor). Kdo umučil vězně V. CH. *Respekt*. Získáno z https://www.respekt.cz/tydenik/2020/8/kdo-umucil-vezne-v-ch?srsltid=AfmBOorvtTHwuLBLJngVmBvJF-P9enYe-nxaf5UqDVs_LM4DFNMqHHo2d.

Nohl, R. (2025, červenec). Žalobci zveřejnili obžalobu na vojáky z afghánské mise. Omilostnil je Pavel. *Seznam Zprávy*. Získáno z https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-zalobci-zverejnili-obzalobu-na-vojaky-z-afghanske-mise-omilostnil-je-pavel-282091.

Pražský hrad. (2025, květen). *Prezident republiky rozhodl o zastavení trestního stíhání čtyř vojáků* [tisková zpráva]. Získáno z https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-rozhodl-o-zastaveni-trestniho-stihani-ctyr-vojaku-18591.

Poutání tzv. na Ukřižování Ježíše Krista před ÚS

Jakub Dubják

O případu poutání tzv. na Ježíše Krista jste se již od Centra mohli dočíst vícekrát. Nyní se však případ (konečně) dostal až k Ústavnímu soudu. Ústavnímu soudu se tak opět naskytla příležitost vyjádřit se k otázce rozsahu ústavních práv obětí trestné činnosti spolu s poškozenými a otázce jeho kompetence případná pochybení v tomto směru napravovat. Jak tedy ÚS, zde zatím poprvé, rozhodl a jakými úvahami obohatil dosavadní diskusi?

O případu poutání na tzv. Ukřižování Ježíše Krista ve věznici Světlá nad Sázavou jste se od nás mohli naposledy dočíst, že věc byla postoupena k rozhodnutí ředitelce věznice Světlá nad Sázavou v rámci kárného řízení, a to na základě doposud třetího rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích (KS). [1] Proti tomuto rozhodnutí podala poškozená ústavní stížnost.

Ústavní soud (ÚS) ve svém čerstvém, a relativně stručném, nálezu [2] tak přispěl k případu (údajného) mučení ve věznici Světlá nad Sázavou. Ten nakonec poslední rozsudek KS zrušil. Měl tak možnost se v rámci argumentace vyjádřit i k postavení obětí trestných činů před ÚS a k problematice právního omylu v kontextu dovozované systémové chyby.

Argumentace poškozené a vyjádření ostatních

Poškozená jednak namítla, že jednání dozorců mělo naplnit definiční znaky mučení dle Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání – čili zde zejm. poutáním, jímž jí měla být působena bolest a utrpení (jak fyzické, tak psychické) dozorci. Dále namítla, že znalosti dozorců se pravidelně přezkušují, přičemž argumentace jejich neznalostí ohledně nevhodnosti jejich postupu tak měla být lichá i přes tvrzení vedení věznice, že poutání

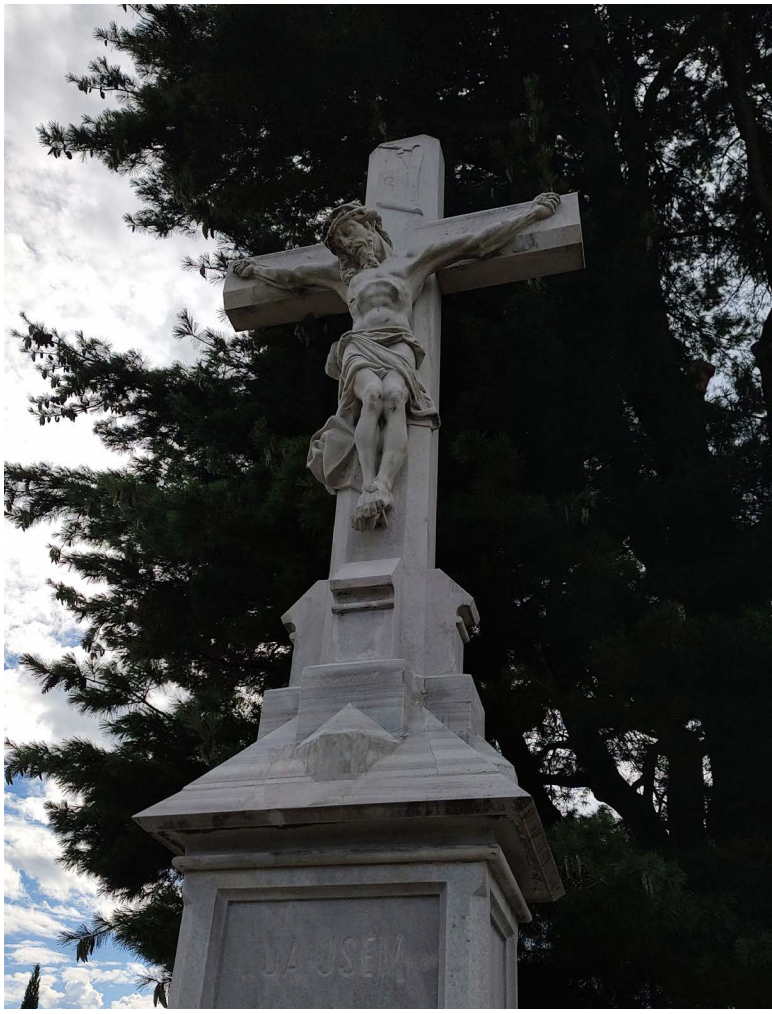

Případ poutání na tzv. Ukřižování Ježíše Krista se dostal až k Ústavnímu soudu [1]

bylo „*nadužíváno pouze s cílem zklidnit vězně, nikoli však s cílem vynutit si omluvu*“.

K způsobu (ne)potrestání dozorců, který vyústil v kárné řízení před ředitelkou věznice, poškozená namítla, že k důkladnému vyšetření věci se má pojit i adekvátnost sankce. V případě úmyslného zásahu [3] do zákazu mučení dle čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) má tak dle poškozené následovat trestněprávní odpověď.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové (KSZ) se s ústavní stížností v podstatě ztotožnilo. Zdůraznilo, že neznalost dozorců nebyla vzhledem k jejich služebnímu poměru omluvitelná. Dle KSZ bylo užití fyzického trestu za předchozí nevhodné chování poškozené s cílem donutit ji k omluvě jednak nezákonné a jednak „*směřovalo přímo proti výkonu svěřené pravomoci*“. K tomu dále

upozornilo, že dle dosavadní judikatury ÚS „*nesmí donucovací prostředky sloužit jako trest*“.

Ze strany jednoho z dozorců pak zazněly především argumenty vůči osobě poškozené, nicméně namítl i to, že celou záležitost měla chtít využít pro úspěch její žádosti o podmíněné propuštění. Obecné soudy dle něj tento aspekt úmyslně přehlédly, aby tak nemusely řešit otázku případného křivého obvinění.

Odůvodnění ÚS (zejm. ke zrušení napadeného rozsudku)

ÚS shledal, že posuzované jednání – „*protiprávní několikahodinové poutání v nepohodlné poloze, v důsledku čehož se stěžovatelka pomočila a následně byla nucena se omluvit*“ – pod věcnou působnost čl. 3 Úmluvy spadalo. Dle ÚS nebylo zapotřebí blíže dané jednání kvalifikovat coby mučení, a to vzhledem k dosavadním závěrům Evropského soudu pro lidská práva.

Co se argumentace KS týče, ÚS mu vytkl, že není systematicky strukturovaná, přičemž klíčové argumenty nejsou blíže rozvedené. Směrodatným pro úvahy ÚS bylo vnímání míry naplnění obžalobou tvrzeného trestného činu. K objektivní stránce ÚS v podstatě přijal závěry obecných soudů. Poukázal však na to, že KS výslovně svůj závěr, že objektivní stránku trestného činu zde považuje za naplněnou, neuvedl; z jeho závěrů to však ÚS dovodil.

K otázce naplnění subjektivní stránky trestného činu ÚS shrnul závěry KS tak, že „*zpochybnil zavinění obžalovaných příslušníků vězeňské služby s odkazem na to, že se stejného protiprávního jednání vůči osobám ve výkonu trestu dopouštělo běžně více jejich kolegů a vedení věznice jejich postup aprobovalo*“. V kontextu mučení a vězeňských dozorců však takovou argumentaci ÚS označil za zcela nepřípustnou. Jako možnost, jak nastavenou argumentaci pojmout, ÚS nabídl právní úpravu tzv. právního omylu dle § 19 trestního zákoníku, na základě kterého by hypoteticky bylo možné vyloučit zavinění dozorců.

K případným úvahám o aplikaci právní úpravy právního omylu o trestnosti jednání dozorců však ÚS zdůraznil, že s ohledem na právní jistotu a ústavní práva obětí trestných činů je případný závěr o naplnění zákonných podmínek nutné podrobně odůvodnit.[4]

Krajský soud ve věci rozhodl již třikrát [2]

Z rozsudku KS nebyl ÚS schopný vyvodit jiný důvod, který by měl vést k vyloučení naplnění subjektivní stránky trestného činu. Uzavřel tedy, že toto pochybení KS zasahující do stěžovatelčina práva na tělesnou integritu a ochranu před mučením a nelidským a ponižujícím zacházením dosahovalo takové intenzity, že zrušit napadený rozsudek bylo nezbytné.

ÚS učinil též klíčové závěry k otázce případných systematických chyb. Především uzavřel, že „*celý „systém“ byl postaven na široké a vedením podporované diskreci jednotlivých dozorců*“, přičemž poukázal na povinnosti dozorců v případech rozkazů, jenž by vedli k páchání trestné činnosti. Co se argumentace nevědomostí dozorců ohledně nezákonnosti jejich postupu týče, ÚS poukázal na to, že někteří z nich před obecnými soudy sami vyjádřili své pochybnosti ohledně funkčnosti zákony stanovených postupů. Postupů, které v prvé řadě sami prý neměli znát.

Úvahy k ústavním právům obětí trestných činů (a poškozených)

ÚS svém nálezu navázal na dosavadní vývoj v otázce ústavních práv obětí trestných činů a jeho možnostech případná pochybení soudů napravovat. Odkázal nejprve na svůj předchozí nález Pl. ÚS 17/24, ve kterém však jasně uvedl, že se zde nehodlá vyjádřit k otázce, zdali jeho zde vyslovený právní názor *„dopadá též na skutkově a právně odlišné ústavní stížnosti poškozených proti jiným rozhodnutím*“. Je tedy otázkou, do jaké míry je toto zdůraznění stále relevantní.

V nálezu Pl. ÚS 17/24 však ÚS ke jeho vztahu vůči obecným soudům uvedl, že není ideálně situován pro to, aby posuzoval nastavení trestní politiky či relevantní komplexní praktické otázky. Také zde upozornil na nevhodnost centralizování pravomoci rušit pravomocná rozhodnutí na základě ústavních stížností od poškozeným, kteří jinak nemají v rámci trestního řízení procesní prostředky se srovnatelnými účinky, do jeho rukou.

ÚS dále jmenoval tři své předchozí nálezy. Poukázal tak na nález IV. ÚS 1993/21, kterým zrušil rozhodnutí soudů, jelikož nedostály své povinnosti objasnit dostatečně skutkový stav. Zdůraznil zde povinnost státu poskytnout pozůstalým *„prostředky, kterých se mohou dovolávat vůči orgánům činným v trestním řízení*“. Dále odkázal na svůj nález I. ÚS 443/23, kterým zrušil rozsudek soudu, jelikož zde zcela chybělo písemné odůvodnění.[5]

V neposlední řadě ÚS odkázal i na svůj nález III. ÚS 3006/21, ve kterém dospěl k závěru, že je oprávněn na základě ústavní stížnosti podané obětí přezkoumat soulad soudních rozhodnutí, které postoupily věc do přestupkového řízení, s ústavním pořádkem. Specificky zde k zásadě subsidiarity trestní represe ÚS shrnul, že pokud *„považuje za nutné, aby u* [zde] *takto závažných nenávistných projevů byly lidská důstojnost a soukromý život poškozených chráněny i prostředky trestního práva, není rozhodné, je-li neposkytnutí takové ochrany důsledkem rozhodnutí státního zástupce či soudu*“.

Lze tedy shrnout, že ÚS práva obětí trestných činů (a poškozených) postupně spíše rozšiřuje. Jak celá kauza bude pokračovat dále? To ukáže čas.

Poznámky

[1] Viz příspěvek na blogu Centra zde: https://www.centrumlidskaprava.cz/blog/svetla-nad-sazavou-mnoho-povyku-pro-nic. Poutání samo o sobě mělo trvat 3 hodiny 34 minut a 58 vteřin.

[2] Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2025, sp. zn. III. ÚS 1252/24. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2025/3-1252-24_AN.pdf.

[3] Právě absence povědomí dozorců o protiprávnosti a nezákonném postupu byla jedním z klíčových závěrů obecných soudů v dosavadních rozhodnutích.

[4] ÚS však projevil o této možnosti značné pochybnosti s ohledem na povinnost dozorců seznámit se všemi relevantními předpisy a ty také dodržovat. Odkázat lze ze zajímavosti např. na jeho nález IV. ÚS 2352/22, ve kterém se právního omylu nedovolali ani profesionální starožitníci při koupi většího množství výrobků ze slonoviny.

[5] ÚS zde uzavřel, že ústně vyhlášené odůvodnění tak nabývá mimořádného významu, resp. to, zdali je poškozenému rozhodnutí řádně vysvětleno.

Zdroje

Dubják, J. (2025, únor). Světlá nad Sázavou – mnoho povyku pro nic? [příspěvek na blogu]. *Centrum pro lidská práva a demokracii*. Dostupné z: https://www.centrumlidskaprava.cz/blog/svetla-nad-sazavou-mnoho-povyku-pro-nic.

Dubják, J. (2024). Derniéra případu (údajného) mučení před krajským soudem. *Bulletin lidských práv, 16. ročník, s. 32-35.*

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2025, sp. zn. III. ÚS 1252/24. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2025/3-1252-24_AN.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2025, sp. zn. PL. ÚS 17/24. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2025/Pl._%C3%9AS_17-24_AN.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2023, sp. zn. I, ÚS 443/23. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=123986&pos=1&cnt=1&typ=result.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2352/22. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=123898&pos=6&cnt=44&typ=result.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. IV. ÚS 1993/21. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2022/IV._US_1993_21_an.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. III. ÚS 3006/21. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2022/III._US_3006_21_an.pdf.

Fotografie

[1] Případ poutání na tzv. Ukřižování Ježíše Krista se dostal až k Ústavnímu soudu. Pomník vzkříšení. Autor: Jakub Dubják, datum pořízení fotografie: 8. 8. 2025.Upraveno: oříznutí.

[2] Krajský soud ve věci rozhodl již třikrát. Budova krajského osudu v Hradci Králové focená z levé strany, autor: Jan Bouzek. Upraveno: oříznutí.

Aktuality české sekce

Gabriela Tomečková

Novely od 1.srpna

Od 1. srpna 2025 začala platit novela zákona, která policii umožňuje získat snadnější přístup do rejstříku trestů a evidence přestupků. Taktéž začaly platit pravidla pro přeshraniční předávání informací policií napříč Evropskou unii. Ministerstvo vnitra zdůrazňuje, že přístup bude omezený pouze na relevantní případy.

Taktéž začal platit zákon, který umožňuje kamerovým systémům zejména ve veřejném prostoru letišť na dálku snímat biometrické údaje cestujících, které s využitím umělé inteligence může porovnat údaje jednotlivců z policejní referenční databáze. Bude se tedy jednat o pohřešované osoby nebo lidi podezřelé ze závažných trestných činů včetně terorismu. Pokud biometrické údaje cestujících, nebudou ztotožněni s databází, budou muset být do 90 dnů vymazány.

Spory kolem nového Národního parku

Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost obce Branov proti záměru Ministerstva životního prostředí vyhlásit Národní park Křivoklátsko. Obec se sama účastnila řízení již dříve, po neúspěchu žaloby u Městského soudu v Praze. Podle NSS nebylo v postupu úřadů zjištěno žádné procesní pochybení a spíše se jedná o záležitost politického rozhodování než právní. Soud výslovně upozornil, že jeho rozhodnutí nelze interpretovat jako stanovisko k tomu, zda by park měl či neměl vzniknout. Přezkoumává tedy pouze napadený proces, nikoli samotný cíl.

Navrhovaný Národní park Křivoklátsko by ležel v centrální části stávající chráněné krajinné oblasti, zahrnoval by rozmanité přírodní biotopy — listnaté lesy, skalní útvary, suťoviště či hluboká údolí. Obec Branov a další místní samosprávy argumentovaly, že současná forma ochrany je dostatečná a že vyhlášení parku by mohlo vést ke zhoršení stavu lokalit. NSS však odmítl tyto obavy jako spekulativní. Konečné rozhodnutí nyní leží na Poslanecké sněmovně, která má posoudit novelu zákona upravující vznik nových národních parků, přičemž není jisté, zda ji stihne projednat před koncem volebního období.

JÁRA CIMRMAN PŘED NEJVYŠŠÍM SOUDEM

Nejvyšší soud (NS) zamítl dovolání Filipa Smoljaka, dědice autorských práv po Ladislavu Smoljakovi, který se domáhal omluvy a odškodnění od společností Respekt Media a Economia za články zobrazující ho jako „mstivého dědice“. NS potvrdil rozsudek nižšího soudu – šlo podle něj o přiměřenou, fakticky podloženou kritiku ve formě žurnalistické filipiky, která je „veřejně debatní“ formou hodnocení a náležela do veřejného zájmu. Kritika nepřekročila únosné hranice, ani neobsahovala vulgární či obscénní výrazy, a nebyla prokazatelně škodlivá.

Zdroje

Policie má ode dneška snadnější přístup do rejstříku trestů a evidence přestupků, Česká tisková kancelář, 2025. Právní prostor. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/aktuality/policie-ma-ode-dneska-snadnejsi-pristup-do-rejstriku-trestu-evidence-prestupku.

Rozsudek NSS ze dne 29.07.2025, sp. zn. 9 As 16/2025 - 79. Dostupné zde: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/9-as-16-2025-79

Filip Smoljak neuspěl u Nejvyššího soudu, kritika v médiích byla přípustná, ČTK, 2025, Právní prostor. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/aktuality/filip-smoljak-neuspel-u-nejvyssiho-soudu-kritika-v-mediich-byla-pripustna.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Svobodová, M. Přístup Ústavního soudu ČR k Listině základních práv EU. právny obzor 3/2025.

Ochodková, K. Které hlasy jsou evropské? Ústavní geografie po zákonu o korespondenční volbě. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2025.

Pavlínek, J. Zjevná neopodstatněnost: Jakým způsobem a proč Ústavní soud odmítá stížnosti?. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2025.

Mahmutovic, A. How Humanitarian and Human Rights Law Shape Conflicts Within States. Bratislava Law Review 1/2025.

Olivová, M.. „Obchod s luxusem“ aneb jsou si v civilním soudním řízení všichni účastníci rovni, nebo jsou si někteří „rovnější“?. Bulletin advokacie 7/2025.

Novotný, J. Jak mohou soudy ovlivnit, která jejich rozhodnutí se objeví v médiích?. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2025.

Ilustrační fotografie [1]

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Križan, V. Pracovná mobilita a sociálně zabezpečenie v športe v Európskej únii. právny obzor 3/2025.

Mokrá, L. & Wertlen, D. MAy Energy Justice Enhance Human Rights Protection in the European Union?. Bratislava Law Review 1/2025

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Petrúšek, I., Kudrnáč, A., Davenport, A. & Bocskor, Á. Voting for Hard Eurosceptic Parties in 2024 European Parliament Elections in the Czech Republic: The Role of Salience and Attitude toward Czexit. Czech Journal of Political Science 2/2025.

Tatertová, E. Czechoslovak Support for the Founding of Israel in the Late 1940s: the Myth of Everlasting Friendship?. Czech Journal of International Relations 2/2025.

Zemanová, M. & Madarázsová, A. Emotions and Feeling Rules in Political Discourse. The Case of NATO-Russian Relations over Ukraine. Czech Journal of International Relations 2/2025.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Právní literatura (2), autor Jakub Dubják, 6. 8. 2025. Upraveno: oříznutí.

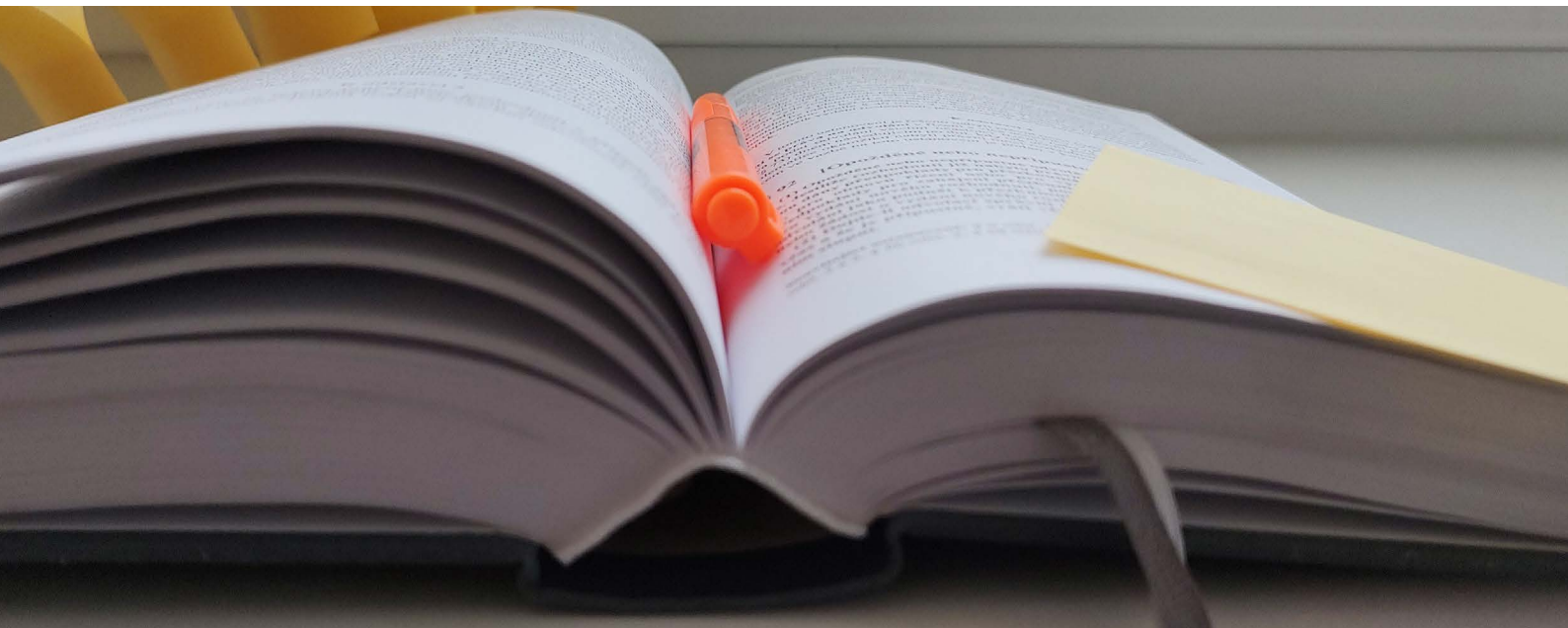

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Klára Popelková

Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Stážisté:

Šimon Komár: Šimon je studentem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Během studia ho zaujalo zejména mezinárodní právo veřejné a témata s lidskoprávní problematikou, těmto odvětvím práva by se proto rád věnoval i v budoucnu. Absolvoval stáž na civilním úseku Krajského soudu v Brně. Volný čas tráví rád s přáteli a rodinou. Má rád outdoorové sporty, hory, přírodu a hudbu.

Barbora Bulánková: Barbora je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a zároveň studuje i Klasickou archeologii a klasický řecký jazyk a literaturu ve studiu sdružených oborů na Filozofické fakultě MUNI. Zájem má především o lidská práva a právo trestní. Ve volném čase se věnuje svému kocourovi a krevetkám, které nechová na jídlo. Bez dobré hudby a šálku kávy nedá ani ránu.

Tereza Hladíková: Tereza je studentkou Bezpečnostních a strategických studií a Politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Nejvíc se ve svém oboru zajímá o lidská práva v regionech Afriky, Blízkého východu a Balkánu. Ve svém volném čase dobrovolničí pro humanitární organizaci Koridor UA, cestuje nebo sportuje.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vměšování a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Bc. Caroline Bindačová: Caroline je absolventkou oboru Evropská studia na Masarykově univerzitě a zároveň v Brně studuje také Právo a právní vědu. Dále je studentkou magisterského oboru Migrační studia v Barceloně. Zaměřuje se hlavně na nucenou migraci a na lidská práva migrantů.

Nga Thi Nguyen: Hani studuje obor Právo a právní věda na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vedle studia spoluorganizuje soutěž pod názvem Olympiáda lidských práv a

dobrovolničí v Asociaci debatních klubů. Z lidských práv ji nejvíce zajímají svoboda projevu a práva dětí.

Martin Plášek: Martin je studentem druhého ročníku Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zajímá ho především otázka svobody projevu, které se věnoval také v rámci své stáže na Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. Ve volném čase si rád pročistí hlavu sportem, zajímavou knihou nebo šálkem dobré kávy.

LL.B Alexandra Eštoková: Alexandra je absolventkou bakalářského programu evropského práva na Maastricht University. Absolvovala stáž v Transparency International Slovensko a momentálně pracuje jako paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o globální spravedlnost, rodovou rovnost a práva menšin.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Luzio Stenzel

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva a problematiku aplikace mezinárodního práva v kyberprostoru. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Mgr. Radek Tesař

Radek vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity. Záhy po dokončení studia nastoupil jako stážista na Ústavní soud do týmu profesora Wintra. V současnosti již jako asistent působí v týmu místopředsedkyně Ústavního soudu profesorky Ronovské. Zajímavé se o problematiku civilního práva procesního, a to zejména o insolvenční právo. Téměř tři roky pracoval v kanceláři insolvenčních správců, odkud se přesunul na praxi na insolvenční úsek ke Krajskému soudu v Brně.

Stážisté:

Anna Kateřina Ondráčková: Anna studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Při studiu absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí a pražském obvodním soudě. Pracuje v advokátní kanceláři zaměřené na finanční regulaci.

Nelly Vondrová: Nelly je studentkou prvního ročníku magisterského oboru Economic Law na Sciences Po. Zaměřuje se na obchodní, lidská a environmentální právo a jejich propojení v oblasti spravedlnosti s politikou a globálními výzvami.

Mgr. Barbora Švábová: Barbora tento rok dokončila magisterský program Bezpečnostní studia na Univerzitě Karlově. Do budoucna by se nejraději zaměřila na problematiku radikalizace, násilného extremismu a P/CVE politik.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se zde.

Více na **www.centrumlidskaprava.cz**

kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Bc. Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s navazujícím oborem Veřejná správa na Masarykově univerzitě v Brně. Úspěšně zde již absolvoval obor Mezinárodněprávní obchodní studia. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Aneta Cermanová: Aneta studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. Zajímá se o lidská práva a ústavní právo. Současně pracuje v politickém marketingu a pomáhá na katedře právní teorie. Volný čas věnuje sportu a cestám do světa.

Gabriela Tomečková: Gabriela studuje Právnickou fakulty Masarykovy univerzity. Právě dochází na stáž na Ústavní soud pod prof. Wintrem. Ve svém volném čase píše o společenských problémech, běhá a chodí do hor. Vede tábory pro vysokoškoláky.

Filip Valoušek: Filip studuje právo na Masarykově univerzitě. Zajímá se především o právní teorii a sociologii. Působí jako pomocná vědecká síla na katedře právní teorie a jako praktikant v advokacii. Ve volném čase rád sportuje.

Centrum pro lidská práva a demokracii

Bulletin **vydává** Centrum pro lidská práva a demokracii
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | **web** www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Nikola Burdová, Klára Popelková Natálie Dřínovská, Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Jiří Novák, Pavel Doubek, **Koordinátor sekce téma** Pavel Doubek, **Kontakt na editora** info@centrumlidskaprava.cz, **Sazba** Jakub Dubják | **ISSN** 1804-2392.